

บทที่ ๖

เทศกาลและพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลก เริ่มแรกเรียกตัวเองว่า “พราหมณ์” คำว่า พราหมณ์ หมายถึง คนในวรรณะที่สูงที่สุดของสังคมอินเดีย มีหน้าที่สอนความรู้เกี่ยวกับพระเวทและทำหน้าที่ติดต่อเทพเจ้า ผู้ที่เป็นพราหมณ์เป็นโดยกำเนิด คือบุตรของพราหมณ์ก็จะมีสถานภาพเป็นพราหมณ์ด้วย ต่อมาศาสนาพราหมณ์ได้เสื่อมความนิยมลงระยะหนึ่ง เนื่องจากอิทธิพลของศาสนาพุทธ จนมาถึงประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 ศังกราจารย์ได้ปฏิรูปศาสนาพราหมณ์ โดยแต่งคัมภีร์ปุราณะลดความสำคัญของศาสนาพุทธลง และนำหลักปฏิบัติรวมทั้งหลักธรรมของศาสนาพุทธมหายานบางส่วนมาใช้เพื่อฟื้นฟูปรับปรุงศาสนาพราหมณ์ให้เป็นศาสนาฮินดู เนื่องจากหลักธรรมส่วนใหญ่ของศาสนาพุทธได้ประยุกต์มาจากศาสนาฮินดูเมื่อครั้งยังเป็นศาสนาพราหมณ์ โดยเริ่มจากนิกายเถรวาทเมื่อครั้งพุทธกาลจนถึงนิกายมหายานและวัชรญาณ

คำว่า “ฮินดู” เป็นคำที่ใช้เรียกชาวอารยันที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในลุ่มแม่น้ำสินธุ และเป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มผสมของชาวอารยันกับชาวพื้นเมืองในชมพูทวีป และชนพื้นเมืองนี้ได้พัฒนาศาสนาพราหมณ์โดยการเพิ่มเติมเทพเจ้าท้องถิ่นดั้งเดิมลงไป เนื่องจากเวลานั้นสังคมอินเดีย แตกแยกอย่างมาก เนื่องจากอิทธิพลของพุทธศาสนา ศาสนาที่ประเทศอินเดียมีลักษณะเป็นกึ่งพหุเทวนิยม คือนิยมนับถือเทวดา ทำให้ทางตอนเหนือนับถือพระศิวะซึ่งเป็นเทพแห่งภูเขาคิมาลัย ทางตอนใต้ชาวประมงนับถือวิษณุซึ่งเป็นเทพที่ให้ฝนและพายุ ชาวป่านับถือพระนรุท และตอนกลางนับถือพระพระพิฆเนศ คนอินเดียเวลานั้นเริ่มไม่นับถือศาสนาพราหมณ์เป็นจำนวนมากขึ้น ชาวอารยันต้องการรวมชาติอินเดียให้เป็นหนึ่งเดียว จึงคิดกันว่าถ้าจะรวมคนต้องรวมที่ความเชื่อของเขา ความเชื่อของเขาอยู่ที่เทพเจ้า จึงคิดต่อว่านั่นก็ต้องรวมเทพเจ้าไว้ให้อยู่ในศาสนาเดียว เพื่อรวมชาติให้เป็นหนึ่งเดียว จึงได้ปฏิบัติกรับไล่ราชวงศ์โมกุลของอิสลามซึ่งขณะนั้นได้เข้ามายึดครองอินเดียอยู่ ซึ่งได้สร้างความแตกแยกอย่างมาก ราชวงศ์โมกุลได้ใช้อำนาจสั่งเช่นฆ่าพระสงฆ์ เผาคัมภีร์และวัดในพระพุทธรศาสนาจนแทบสูญสิ้นไปจากอินเดีย พร้อมกันนั้นก็พยายามจะทำลายล้างศาสนาอื่นๆ ที่อยู่ในดินแดนอินเดีย หลังจากชาวอารยันได้ขับไล่ราชวงศ์โมกุลสำเร็จ จึงรวบรวมเทพเจ้าแต่ละท้องถิ่นต่างๆ มารวมไว้เป็นหนึ่งเดียวกันกับศาสนาพราหมณ์ แล้วเรียกศาสนาใหม่นี้ว่า “ศาสนาฮินดู” เพราะฉะนั้น ศาสนาพราหมณ์จึงมีอีกชื่อในศาสนาใหม่ว่า “ฮินดู” จนถึงปัจจุบันนี้

กำเนิดพราหมณ์-ฮินดู

ศาสนาฮินดูเป็นศาสนาเก่าแก่ของชาวอารยัน กำเนิดขึ้นที่ประเทศอินเดียก่อนศาสนาอื่นๆ โดยมีพราหมณ์เป็นผู้สั่งสอนและประกอบพิธีกรรมจึงเรียกกันว่าเป็นศาสนาของพราหมณ์ หรือศาสนาพราหมณ์

ความเชื่อ

เชื่อในพระเป็นเจ้าตรีมูรติ ทั้ง ๓ องค์ (พระพรหม พระวิษณุ พระศิวะ) ยังคงมีอิทธิพลควบคู่ไปกับการนับถือพระพุทธศาสนา ประกอบกับในโบสถ์ของชาวฮินดูมักจะมีตั้งพระพุทธรูปรวมกันกับรูปปั้นของมหาเทพ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องอวตารของพระวิษณุ ทำให้คนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา นิยมมาสวดอ้อนวอนขอพรและบนบานต่อมหาเทพ เช่น การบนบานต่อพระพรหมหลายคนก็เข้าร่วมพิธีกรรมของฮินดู จึงเรียกได้ว่ามีผู้คนจำนวนมากที่นับถือทั้งพุทธ ทั้งฮินดู ปนเปกันไปแบบ นิกายพุทธตันตระ

สิ่งเคารพสูงสุด

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นศาสนาประเภทเทวนิยมคือเคารพยอมรับเรื่องเทพเจ้าเป็นสิ่งสูงสุด โดยเทพเจ้า ๓ องค์ที่ชาวฮินดูให้ความเคารพสูงสุดอันได้แก่

๑. พระพรหม ที่เป็นเทพเจ้าผู้สร้างหรือให้กำเนิดทุกสิ่งในเอกภพขึ้นมา
๒. พระวิษณุ หรือพระนารายณ์ ที่เป็นเทพเจ้าผู้ปกป้องรักษา
๓. พระอิศวร หรือพระศิวะ ที่เป็นเทพเจ้าผู้ทำลาย

เทพเจ้าทั้ง ๓ องค์นี้รวมเรียกว่า **ตรีมูรติ** ที่เป็นเทพเจ้าสูงสุด แต่ชาวฮินดูยังนับถือเทพเจ้ารองๆ ลงมาอีกมากประมาณ ๓๐๐ ล้านองค์

ศาสนา

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูไม่มีศาสนา เพราะสืบทอดกันมานานจนไม่รู้ว่ามีใครเป็นผู้สั่งสอนคนแรก แต่มีฤๅษีและพราหมณ์เป็นผู้สั่งสอนและพัฒนาหลักคำสอนสืบทอดกันมาเรื่อยๆ

คัมภีร์

คัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูเก่านั้นมีอยู่ ๔ คัมภีร์คือ

๑. คัมภีร์ฤคเวท เป็นคัมภีร์สำหรับใช้สวดสรรเสริญพระเจ้า
๒. คัมภีร์ยชุรเวท เป็นคัมภีร์รวบรวมบทร้อยกรองใช้ในพิธีบูชาโยนิในศาสนา
๓. คัมภีร์สามเวท เป็นคัมภีร์รวบรวมบทสวดมนต์สำหรับประกอบพิธีกรรมต่างๆของประชาชน

ทั่วไป

๔. คัมภีร์อาถรรพเวท เป็นคัมภีร์เวทมนต์คาถา

คัมภีร์เหล่านี้เรียกว่า คัมภีร์พระเวท แต่ต่อมาได้เกิดคัมภีร์อุปัชฌาย์ขึ้นอีก ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่กล่าวถึงเรื่องธรรมชาติของจักรวาลและวิญญาณมนุษย์ อันส่งผลกระทบต่อความคิดและการดำเนินชีวิตของชาวอินเดียอย่างมาก

หลักคำสอน

คำสอนสำคัญในคัมภีร์อุปัชฌาย์นั้นสรุปได้ ๕ เรื่องคือ

๑. **ปรมาตมัน หรือ พรหม คือวิญญาณหรือตัวตนดั้งเดิม หรือใหญ่** ที่เที่ยงแท้ถาวร เป็นหนึ่งและอมตะ
๒. **อาตมัน หรือชีวาตมัน** คือส่วนย่อยของปรมาตมันหรือพรหมที่แยกออกมาอยู่ในแต่ละบุคคล
๓. **การกลับเข้าไปรวมกับปรมาตมันหรือพรหมได้นั้น**คือการพ้นทุกข์ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก
๔. **ชีวาตมันจะกลับเข้าไปรวมกับปรมาตมันได้นั้น** ผู้นั้นจะต้องบำเพ็ญกิริยา ประกอบพิธีต่างๆ จนบรรลุถึงโมกษะ (หลุดพ้นจากอัตตา) ชีวาตมันก็จะกลับเข้าไปรวมกับปรมาตมันได้.
๕. **เรื่องกฎแห่งกรรม** คือสอนว่ากรรมเป็นเครื่องกำหนดของชีวิตในภพหน้า กล่าวคือใครทำสิ่งใดในชาตินี้ ย่อมได้สิ่งนั้น ในชาติหน้า

หลักความเชื่อที่สำคัญ

คำสอนในคัมภีร์อุปัชฌาย์นี้เองที่ทำให้เกิดความเชื่อเรื่องวิญญาณเวียนว่ายตายเกิด และเรื่องนรกใต้ดิน สวรรค์บนฟ้า ฟ้า สาง เทวดา ต่างๆ ขึ้นมา รวมทั้งเรื่องอวตารของพระนารายณ์ที่เกิดมาเพื่อช่วยโลก เช่น อวตารมาเป็นพระรามเพื่อฆ่ายักษ์ หรือแม่เรื่องอวตารมาเป็นพระพุทธรูป เพื่อสอนพวกอสูร ผิดๆ จะได้ไม่มีฤทธิ์เดช จะได้กำจัดได้ง่าย เป็นต้น นี้เองที่ทำให้ผู้ที่ไม่รู้จักพุทธศาสนาอย่างถูกต้องก็จะเชื่อกันว่าพุทธศาสนานั้นแยกออกมาหรือเป็นเพียงสาขาหนึ่งของศาสนาฮินดูเท่านั้น ซึ่งความเชื่อนี้ก็ได้อเข้าไปปะปนอยู่ในคำสอนของพุทธศาสนาในระดับศีลธรรมเต็มไปหมด และก็ยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พุทธศาสนาสูญหายไปจากอินเดียอีกด้วย

นิกาย

นิกายใหญ่ๆ ของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู มีอยู่ ๖ นิกายคือ

๑. **นิกายไวษณะ** ซึ่งนับถือพระวิษณุเป็นเทพเจ้าสูงสุด
๒. **นิกายไศวะ** ซึ่งนับถือพระศิวะเป็นเทพเจ้าสูงสุด (พวกนี้เรียกว่าพวกลึงค์ยัตติซึ่งนิยมพกลึงค์เล็กๆ คาคไว้ที่เอว)
๓. **นิกายศักตา** ซึ่งพวกนี้นับถือลักษณะสตรีเพศคือนับถืออมเหสีของพระวิษณุ คือเจ้าแม่กาลี ในฝ่ายที่ดูร้าย

๔. **นิกายคณพัทธะ** ซึ่งนับถือพระคเณศที่มีเศียรเป็นช้าง
๕. **นิกายสรวัทธะ** ซึ่งนับถือบูชาพระอาทิตย์เป็นเทพเจ้าสูงสุด
๖. **นิกายสมารธะ** ซึ่งเป็นนิกายใจกว้างนับถือเทพเจ้าทุกองค์.

จุดหมายสูงสุด

จุดหมายสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูก็คือการได้กลับไปปรวมอยู่กับพรหมหรือปรมาตมัน ซึ่งไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดให้เป็นทุกข์อีกต่อไป ส่วนจุดหมายรองลงมาก็คือการได้ขึ้นสวรรค์เสพสุขอยู่กับนางฟ้าบนสวรรค์นานๆโดยไม่ต้องทำงาน

ความเชื่อและหลักปฏิบัติ

ชาวอินเดียจะมีการแบ่งผู้คนออกเป็นพวกๆหรือวรรณะตามความเชื่อจากศาสนาฮินดูคือ

๑. วรรณะพราหมณ์เป็นวรรณะสูงสุด ได้แก่พวกผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ
๒. วรรณะกษัตริย์ ได้แก่พวกกษัตริย์ผู้ปกครองบ้านเมือง
๓. วรรณะแพศย์ ได้แก่พวกพ่อค้า ช่างฝีมือ
๔. วรรณะศูทร ได้แก่พวกคนใช้

ชาวอินเดียจะยึดถือเรื่องวรรณะกันมาก ถ้าใครแต่งงานกันต่างวรรณะ ลูกออกมาจะเป็นพวกจัญฑาล ซึ่งเป็นคนชั้นต่ำสุดที่สังคมรังเกียจ ส่วนวรรณะพราหมณ์ที่ถือว่าเป็นวรรณะสูงสุดเพราะเขาถือว่าพราหมณ์เกิดมาจากพรหม. หลักปฏิบัติของศาสนาฮินดูนั้นก็ยึดถือศีลธรรมอยู่มากมาย แต่เน้นไปที่การบูชาเทพเจ้าที่ตนนับถือ และยังมีความอดทนที่จะรับความทุกข์ยากโดยไม่คิดจะปรับปรุงแก้ไข เพราะถือว่านี่เป็นกรรมของตนหรือเป็นพรหมลิขิตไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ไม่มีใครจะมาช่วยเหลือได้ จึงทำให้เกิดความนิ่งดูดายหรือใจดำไม่ค่อยจะมีใครช่วยเหลือใคร เพราะถือว่าเป็นกรรมของเขาเองที่ทำได้ในชาติก่อน ส่วนคนที่ไปช่วยก็ช่วยเพราะอยากให้ตนมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ได้ช่วยเพราะความสงสารอย่างแท้จริง.

ประเทศที่นับถือ

ปัจจุบันศาสนาฮินดูจะมีผู้นับถือมากเฉพาะในประเทศอินเดีย และยังมีผู้ที่ทรมานร่างกายหรือบำเพ็ญทุกรกิริยาเพื่อให้บรรลุถึงโมกษะอยู่ด้วย แต่ก็มีผู้นับถือประปรายอยู่ในประเทศต่างๆทั่วโลก และนิยมเรียกกันว่าศาสนาพราหมณ์

ประเพณี

ศาสนาฮินดูมีประเพณีต่างๆมากมาย ส่วนมากเป็นประเพณีบูชาเทพเจ้า เช่นการฆ่าสัตว์บูชาญ ต่อเจ้าแม่กาลี ซึ่งบางครั้งก็มีการฆ่ามนุษย์เพื่อบูชาญเพราะเชื่อว่าเทพเจ้าจะพอใจในและดลบันดาลให้ ความหายนะหรือโรคระบาดหายไป

ผู้สืบทอด

ศาสนาฮินดูจะมีพราหมณ์ เป็นผู้ผูกขาดการประกอบพิธี และทำหน้าที่สั่งสอน และจะมีการเรียน พระเวทหรือศึกษาคัมภีร์พระเวท ถ้าใครเรียนจบถือว่าเก่งมาก จนเกิดประเพณีว่าผู้หญิงจะต้องไปสู่ขอ ผู้ชายมาแต่งงานเพราะว่าผู้ชายมีค่าสูงส่ง โดยผู้จบพระเวทจะสามารถประกอบพิธีทำให้มีรายได้งาม อย่างเช่นถ้าใครจะให้ญาติที่ตายไปแล้วได้ขึ้นสวรรค์จะต้องนำทรัพย์หรือของมีค่า เช่นโค มาให้พราหมณ์ มากๆ เพื่อพราหมณ์จะได้สวดส่งวิญญาณของญาตินั้นให้ขึ้นสวรรค์ ถ้าใครยากจนก็ไม่มีทางได้ขึ้นสวรรค์

สถานที่สำคัญ

สถานที่สำคัญแห่งหนึ่งอยู่ที่เมืองพาราณสี ที่ตั้งอยู่ที่ฝั่งของแม่น้ำคงคาที่เรียกว่า กาลี ซึ่งคนที่ เครื่องครัดในศาสนาฮินดูทุกคนจะต้องเดินรณมาตยที่วงกลมศักดิ์สิทธิ์ที่มีรัศมีประมาณ ๑๐ ไมล์จากจุด ศูนย์กลางของตัวเมืองที่เรียกว่าปัญจะโกลี ซึ่งผู้คนจะมาแสวงบุญกันที่นี่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และลง อาบนำในแม่น้ำคงคาที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ชำระล้างบาปได้ ดังนั้นเมื่อมีคนตายจึงนิยมนำมาเผาที่บริเวณนี้ และทิ้งศพลงแม่น้ำคงคา จนทำให้เมืองนี้เป็นเมืองที่เศร้าโศกตลอดกาล เพราะมีแต่งงานศพและคว้นลอย โขมงอยู่ตลอดเวลา สถานที่ศักดิ์สิทธิ์อีกแห่งหนึ่งคือเมืองมธูรา ที่เป็นเมืองสำคัญศักดิ์สิทธิ์ของนิกายไวษ วะที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำยมนา ที่ถือว่าเป็นบ้านเกิดของพระกฤษณะ เมื่อถึงเทศกาลจะมีนักแสวงบุญมาที่ เมืองนี้และมีพิธีฟ้อนรำให้เกียรติแก่พระกฤษณะ ซึ่งนอกจากสถานที่สำคัญทั้งสองแห่งนี้แล้วยังมี ศูนย์กลางทางศาสนาอีกหลายแห่ง.

๑. เทศกาลสำคัญของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

๑.๑ เทศกาลคเณศจตุรถี

นับเป็นเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของการบูชาพระพิฆเนศ จะกระทำในวันแรม ๔ ค่ำ เดือน ๙ และ วันแรม ๔ ค่ำ เดือน ๑๐ ซึ่งถือว่าเป็นวันกำเนิดของพระพิฆเนศ เชื่อกันว่าพระองค์จะเสด็จลงมาสู่โลก มนุษย์เพื่อประทานพรอันประเสริฐสูงสุดแก่ผู้ศรัทธาพระองค์ท่าน เทศกาลนี้มีการจัดพิธีกรรมบูชาและ การเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ทั่วอินเดียและทั่วโลก มีการจัดสร้างเทวรูปพระพิฆเนศขนาดใหญ่โตมโหฬาร เพื่อเข้าพิธีบูชา จากนั้นจะแห่องค์เทวรูปไปทั่วเมืองและมุ่งหน้าไปสู่แม่น้ำศักดิ์สิทธิ์สายต่างๆ ถนน หนทางทั่วทุกหนแห่งจะมีแต่ผู้คนออกมาชมการแห่องค์เทวรูปนับร้อยนับพันองค์ ผู้ศรัทธาทุกคนแต่งชุด

สำหรับสีสันสวยงาม ขบวนแห่จะไปสิ้นสุดที่แม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ เช่น แม่น้ำคงคา แม่น้ำสร้อยทิ ฯลฯ แล้วทำพิธีลอยเทวรูปลงสู่แม่น้ำหรือทะเล

เทศกาลคเณศจตุรฤกษ์และพิธีกรรมต่างๆ กระทำกันมาแต่โบราณ มีรายละเอียดปลีกย่อยอีกมากมาย และหนึ่งในพิธีกรรมที่กระทำกันก็คือ "เอกวิสติ ปัตรบูชา" หรือการบูชาด้วยใบไม้ ๒๑ ชนิดเป็นเวลา ๒๑ วัน (อ่านเรื่องการบูชาด้วยใบไม้ได้จากหน้าแรก)

ช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๓๘ มีเหตุการณ์ที่ฮือฮากันมากที่สุดก็คือ ปรากฏการณ์ที่เทวรูปตีมนมสดก็ปรากฏขึ้นมาทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วยซึ่งตรงกับเทศกาลประกอบพิธี **คเณศจตุรฤกษ์** หรือพิธีอุทิศต่อพระคเณศพอดีทำให้ปรากฏการดังกล่าวได้รับความสนใจไปทั่วโลก หนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์เรื่องราวดังกล่าวขยาดิเป็นเทน้ำเทท่า ผู้คนแตกตื่นพากันไปดูเทวรูปตีมนมกันแพร่หลาย

ในวันที่ประกอบพิธีคเณศจตุรฤกษ์นั้น ประชาชนทั้งหลายต่างพากันมาทำสักการะบูชารูปเคารพของพระคเณศที่ปั้นด้วยดิน (เผา) เครื่องบูชาจะประกอบไปด้วยดอกไม้ (โดยเฉพาะดอกไม้สีขาว เช่น สีแดง, สีเหลือง, สีแสด,) ขนมนม, มะพร้าวอ่อน, กล้วย, อ้อย, นมเปรี้ยว,(แบบแขก) ขณะทำการบูชา ผู้บูชาจะท่อง พระนาม ๑๐๘ ของพระองค์ หลังจากการบูชาแล้วก็จะเชิญพราหมณ์ ผู้ประกอบพิธีมาเลี้ยงดูให้อิ่มหน้าสำราญ และมีข้อห้ามในวันพิธีคเณศจตุรฤกษ์นี้คือ ห้ามมองพระจันทร์อย่างเด็ดขาด และถือกันว่าถ้าผู้ใดได้มองพระจันทร์ (เห็นพระจันทร์) โดยพลาดพลั้งเผลอเผลอไป พวกเขาบ้านก็จะพากันแข่งด่าผู้นั้นทันที และที่ชาวบ้านด่านั้น ก็เป็นความหวังดี มีได้ด่าด้วยความโกรธแค้น แต่ด่าเพราะเชื่อว่าการด่าการแข่งขันจะทำให้คนๆนั้นพ้นจากคำสาปไปได้

รูปภาพที่ ๑๑๑ การเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสเป็นคล้ายวันประสูติของพระคเณศวร

ที่มา : http://4.bp.blogspot.com/-fXwO-gatoOc/Uitcaq2Tiol/AAAAAAAAqgc/ExkflKcjmMo/s1600/REU-INDIA__001.jpg

ประวัติความเป็นมา

ความเป็นมามีอยู่ ๒ ความเชื่อ ดังนี้

เรื่องที่หนึ่งกล่าวไว้ว่า สืบเนื่องมาจากการที่พระคเณศพลัดตกจากหลังหญิงท้องแตก (เพราะหนูดอกใจที่มีงูเห่าเลื้อยผ่านหน้า และพระคเณศเสวยขนมนมตีมนมมาก) ขนมนมทะลักออกมาพระคเณศ ก็

รีบเก็บขนมต้มยัดกลับไปในถุง และจับงูเห่าตัวนั้นมารัดพุงขณะเดียวกันพระจันทร์ ก็แผ่เงามาเห็นเข้าก็อดขำไม่ได้หัวเราะออกมาดังสนั่นพระคณศโกรธยิ่งนัก เองางขว้างไปติดพระจันทร์จนแน่น ทำให้โลกมีดลงทันที เพราะไฟดับ (เหมือนราหูอมจันทร์)

พระอินทร์และทวยเทพทั้งหลายทราบเรื่อง ก็ต้องพากันไปอ้อนวอน พระคณศจึงยอมถอยเอาจางออก แต่พระจันทร์ก็ต้องได้รับโทษอยู่คือ จะต้องเว้าๆแหว่งๆเป็นเสี้ยวๆไม่เต็มดวงทุกคืน จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำและแรม ๑ ค่ำ จึงจะเต็มดวง

ส่วนอีกเรื่องหนึ่งเล่าว่าพระคณศสาปคนที่มีมอดดูพระจันทร์ในวันที่บูชาพระองค์คือ หากใครมอดดูพระจันทร์ในวันนี้ ผู้นั้นก็ต้องกลายเป็นคนจันฑาล และคนจันฑาลในสังคมอินเดียจะเป็นที่รังเกียจของคนวรรณะอื่นๆทุกๆวรรณะ (เพราะถือว่าคนจันฑาล ไม่มีชนชั้น เป็นชนชั้นต่ำ) ดังนั้นคำสาปให้เป็นจันฑาลจึงเป็นโทษร้ายแรงยิ่งนัก

๑.๒ เทศกาลนวราตรี

จุดเริ่มต้นของ ฤตुरूอณและ จุดเริ่มต้นของ ฤตูกุนาวเป็นจุดแตกต่างที่สำคัญทางภูมิอากาศ และพลังงานแสงอาทิตย์ ที่มีต่อโลกมนุษย์ และสองช่วงนี้ก็เป็น ช่วงเวลาอันศักดิ์สิทธิ์ สำหรับการบูชาพระแม่ศักติ ซึ่งถือเป็นเทศกาลสำคัญที่มีการกำหนดเอาไว้ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู

งานนวราตรีแบบการบูชาใหญ่จะจัดขึ้นปีละสองครั้ง คือในช่วงขึ้นปีใหม่แบบฮินดู (ขึ้น ๑ - ๙ ค่ำ เดือน ๕)เรียกว่าจิตตรา นวราตรี และในช่วงปลายปี (ขึ้น ๑ -๙ ค่ำ เดือน ๙) เรียกว่า สารท นวราตรี ความเชื่อเก่าแก่ของชาวอินเดียนั้นถือกันว่าในหนึ่งปีประกอบไปด้วยฤตुरूอณ และฤตูกุนาว ฤตูกาลที่ผลัดเปลี่ยนส่งผลต่อร่างกายและจิตใจมนุษย์ จึงเกิดการบวงสรวงเทพเจ้าผู้คุ้มครองเพื่อขอพลังแห่งชีวิต

นวราตรี เป็น เทศกาลของชาวฮินดูเพื่อทำการสักการบูชาแม่พระแม่ศักติมหาเทวี คำ”นวราตรี” หมายถึง เก้า คีน ในภาษาสันสกฤต ความหมาย เก้า คือ “นว” และ “ราตรี” คือ กลางคืน หมายความว่า ใน เก้าคืนกับอีกสิบวัน ในการบูชา ศักติเทวี ทั้ง ๙ ปาง (อวตารของพระแม่ทศคาเทวี) และเทวียงค์อื่นๆในศาสนาฮินดูด้วยเช่นกัน

ศักติเป็นเทพีแห่งอำนาจที่สูงสุดในจักรวาล ในช่วงเวลานวราตรีนี้ผู้ศรัทธาจะได้รับพรศักดิ์สิทธิ์จากพระแม่ โดยผู้ศรัทธาจะถือพรตอดอาหารและทำการสวดมนต์อธิษฐานต่อพระแม่ศักติในปางต่างๆ

ในคำคีนแห่งวันนวราตรีเทพีศักติจะปรากฏองค์ในมิติที่แตกต่างกันเป็นสามรูปแบบคือ พระแม่ลักษมี พระแม่สร้สวดีและพระแม่ทศคาเทวี และวันนวราตรีจะถูกแบ่งการบูชาออกเป็นสามชุด ชุดละสามวันโดยมีพิธีบูชาโดยเฉพาะแต่ละองค์

โดยสามวันแรกจะทำการบูชาพระแม่ทศคาเทวี หรือเทวีแห่งพลังอำนาจ สามวันถัดไปจะบูชาพระลักษมีหรือเทพีแห่งความมั่งคั่งและสามวันสุดท้ายสำหรับการบูชาพระแม่สร้สวดีหรือเทพีแห่งวิชาความรู้

รูปภาพที่ ๑๑๑ พิธีโปรยผงเจิมศักดิ์สิทธิ์ เทศกาลนวราตรี

ที่มา : <http://www.horoguide.com/wp-content/uploads/2011/10/navaratri14.jpg>

นวราตรี ของลัทธิศักติ ต้นตระกูล

สำหรับโบสถ์ฮินดู ที่นับถือลัทธิ ศักติ จะทำการบูชาพระแม่ทุรคาทั้ง ๙ปาง ใน ๙วันแห่งพิธีกรรม โดยแบ่งทำพิธีดังนี้

วันแรก - ทำการบูชาพระแม่ทุรคาในปางที่ เรียกว่า ปางไศลปุตรี ธิดาของหิมพาน ราชาแห่งภูเขา ซึ่งเป็นรูปแบบของศักติที่เป็นสหายของพระอิศวร

วันที่สอง - จะทำการบูชาพระแม่ทุรคาในปางที่ เรียกว่า ปางพรหมจารีณี ชื่อเป็นที่มาของคำว่า 'พระพรหม' ซึ่งหมายถึง 'ทาปะ' หรือ การลงทัณฑ์ (มาตา ศักติ)

วันที่สาม - ทำการบูชาพระแม่ทุรคาในปางที่ เรียกว่า ปางจันทรฉันทา ทรงปราบอสุร์ด้วยเสียงระฆัง สัญลักษณ์ของความงามและความกล้าหาญ

วันที่สี่ - ทำการบูชาพระแม่ทุรคาในปางที่ เรียกว่า ปางกุชามานทา ผู้สร้างของจักรวาลทั้งหมด

ห้าวัน - ทำการบูชาพระแม่ทุรคาในปางที่ เรียกว่า ปางสกันทมาตา แม่ของพระขันทกุมารนักรบผู้กล้าหาญ โอรสผู้เกิดจากพระศิวะ

วันที่หก - ทำการบูชาพระแม่ทุรคาในปางที่ เรียกว่า ปางกาดยานี ทรงปราบอสุร์ ด้วยปางที่มีสามเนตรและสี่กร

วันที่เจ็ด - ทำการบูชาพระแม่ทุรคาในปางที่ เรียกว่า ปางกาลราตรี หรือกาลี ทรงเสวยเลือดอสุร์ หมายถึงการทำให้ผู้ที่ชื่นชอบความกล้าหาญ

วันที่แปด - ทำการบูชาพระแม่ทุรคาในปางที่ เรียกว่า ปางมหาเคารี ทรงเป็นเจ้าแม่แห่งธัญชาติ ทำให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

วันที่เก้า - ทำการบูชาพระแม่ทุรคาในปางที่ เรียกว่า ปางสิทธิธাত্রี ทรงเป็นเจ้าแม่แห่งความสำเร็จ

โดยปกติวันนวารตรีจะมีปีละ ๕ ครั้ง คือ

1. **วสันต นวารตรี** นี้มีการเฉลิมฉลองในช่วง วสันตฤดู (จุดเริ่มต้นของฤดูร้อน) (มีนาคมถึงเมษายน) นี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อ จิตรา นวารตรี จะตกอยู่ในช่วงเดือน จิตรามาส
2. **คฤต นวารตรี** เรียกกันว่า อาสาหะ นวารตรี เป็นพิธีจัดขึ้นเก้าวันเพื่อบูชาถวายแต่ เทพีศักดิ์ทั้ง ๙ปาง ในเดือน อาสาหะมาส (เดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม)
3. **สารท นวารตรี** (ศารทียะ นวารตรี) เป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดของเทศกาลนวารตรี (มหานวารตรี) และมีการเฉลิมฉลองในขึ้น ๑ ค่ำของเดือนอศวิณิมาส เป็นการเฉลิมฉลองในช่วงฤดูสารท (จุดเริ่มต้นของฤดูหนาว, กันยายนตุลาคม)
4. **เปาชะ นวารตรี** เป็นพิธีเก้าวันที่บูชาศักดิ์เทวีทั้ง ๙ปาง ในเดือนปุชยะมาส (ธันวาคมมกราคม)
5. **มาชะ นวารตรี** เป็นพิธีเก้าวันที่บูชาศักดิ์เทวีทั้ง ๙ปาง ในเดือนมาชะมาส (เดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์)

วันอัญเชิญพระแม่สรสวตี หรือ สรัสวตี อาวาหะ บูชา เป็นวันแรกที่กระทำพิธีบูชาพระแม่สรสวตี ในเทศกาลนวารตรี

วันสรสวตี บูชา เป็นพิธีบูชาพระแม่สรสวตีในวันที่ ๒ ในเทศกาลนวารตรี ซึ่งถือว่าเป็นพิธีใหญ่ในการบูชาพระแม่สรสวตี

วันทุรคา อัมภุมิ หรือ มหानวมิ หรือ วันมหาอัมภุมิ หรือ มหาทุรคาอัมภุมิ เป็นวันที่สองของพิธีทุรคา บูชา ซึ่งวันนี้จะเป็นวันสำคัญที่สุดของพิธีทุรคา และพิธีจะเริ่มต้นด้วย การสรงน้ำหรือพิธีมหาสนาน และพิธีโศภโคปจารบูชา และทำการบูชาพระแม่ทุรคาทั้ง ๙ปาง และในวันนี้สาวพรหมจารีจะได้รับแต่งตั้งเป็นองค์พระแม่ทุรคา ซึ่งพิธีนี้เรียกว่า พิธีกุมารีบูชาในช่วงพิธีนวารตรีจะมีช่วงเวลาหนึ่งที่เรียกว่า “สนธิกาล” ซึ่งจะตรงกับเวลาของ ๒๔ นาทีแรกของวันนวมิตถี (๙ ค่ำ) ในช่วงเวลาสนธิกาล (ช่วงรอยต่อของวัน ๘ค่ำ-๙ค่ำ) จะถือว่าเป็นฤกษ์มงคลและเวลาที่ศักดิ์สิทธิ์มากที่สุดในเทศกาลนวารตรี และบางแห่งก็จะมีการฆ่าสัตว์บูชายัญ หรือถวายผลไม้แด่พระแม่ทุรคา เรียกว่า “พลีทาน” โดยการฆ่าสัตว์เพื่อบูชายัญเป็นสิ่งที่คัมภีร์พระเวทห้ามกระทำในทุกกรณี ดังนั้นพรหมณ์ผู้ทำพิธีจึงทำการถวายผลไม้แด่พระแม่ทุรคาและบูชาพระแม่ด้วยตะเกียง ๑๐๘ ดวงแทน

๑.๓ เทศกาลมหาศิวะราตรี¹

มหาศิวะราตรี ความยิ่งใหญ่แห่งพิธีกรรมการบูชาพระศิวะมหาเทพพระเทวาธิเทวะ มหาเทวะ (พระศิวะ) พระองค์ทรงเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ พระผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง พระผู้เกิดก่อนทุกสิ่ง พระผู้ไม่มีวันเกิดและตาย พระองค์มีพระนามมากมาย แต่ละพระนามนั้นมีความหมายดีในตัวเอง พระนามของพระมหาเทพที่กล่าวถึงในโคลงมี ๒๔๐ พระนาม

พระนามทั้งหลายนี้ เป็นเพียงส่วนน้อยที่เคยได้พบเห็น ได้ยินกันมา และในบางครั้งก็นำเอาพระนามของพระมหาเทพเหล่านี้ มากล่าวสวดเพื่อขอพรในสิ่งที่ปรารถนา หรือในการทำพิธีกรรม บวงสรวงต่างๆ ซึ่งเรียกการสวดมนตร์นี้ว่า มนต์ นามวลี บูชา

ท่านฤๅษีสุนัข นับได้ว่าเป็นฤๅษีที่มีความรู้ในเรื่องราวแห่งพระปુราณทั้งหลาย เป็นศิษย์เอกแห่งฤๅษีवास ได้กล่าวถึงเรื่องราวอันยิ่งใหญ่แห่งการรับฟังเรื่องพระมหาศิวปุราณ เพื่อที่จะได้รับผลบุญอันเท่าเทียมกับการได้กราบไหว้บูชาต่อพระศิวะมหาเทพ

“ข้าพเจ้าขอน้อมรำลึกสมาธิถึงพระศิวเทพ เทพเจ้าแห่งพระแม่อัมพิกาปารวตี พระองค์ผู้ทรงเป็นมงคลยิ่งจากจุดเริ่มต้นถึงกาลอวสาน พระองค์ผู้ทรงเป็นใหญ่ไม่มีผู้ใดเปรียบเทียบเท่าได้ พระองค์ผู้เป็นเทพเจ้าแห่งจักรวาล ผู้ไม่มีวันเกิดและตาย เทพเจ้าแห่งอาดมัน วิญญูณทั้งหลาย พระผู้มีห้าพักตร์ พระผู้ปิดเป่าทำลายบาปชั่วร้ายทั้งหมด”

พระเทวาธิเทวะ มหาเทวะ ทรงเป็นผู้ให้กำเนิดทุกสิ่งทุกอย่าง เรื่องราวของพระองค์เป็นเรื่อง ลึกลับซับซ้อน พระมหาเทวะทรงเคยตรัสเล่าเพียงหนเดียวต่อเหล่าบริวารของพระองค์ และต่อมาก็ได้มีการเล่ากันเรื่อยๆ จนกระทั่งทุกวันนี้

ฤๅษีสุนัข ได้เล่าว่า อันพระปุราณทั้งหลายที่มีอยู่ในโลก ๒๗ พระปุราณนั้น พระศิวะปุราณนับได้ว่าเป็นบาทโคลงที่ยิ่งใหญ่ที่สุด แบ่งออกเป็น ๒๔,๐๐๐ บาทโคลง เป็นหัวข้อใหญ่ ๗ สัมหิตา (เรื่องโดยสังเขป) เป็นเรื่องราวระบือถึงพระศิวะเทพและการสำแดงฤทธิ์อำนาจทั้งหมดไว้อย่างละเอียด ด้วยการอ่าน ได้รับฟัง หรือการได้ท่องสวดพระศิวะปุราณนี้แล้ว จะทำให้ผู้นั้นมีจิตใจอันบริสุทธิ์ขึ้น ในบั้นปลายเขาจะได้ขึ้นไปสู่ยังอาณาจักรแห่งพระศิวะเทพ ใช้ชีวิตในโลกอันสูงสุด การได้รับฟังเรื่องแห่งพระศิวะเทพเพียงเล็กน้อยด้วยดวงจิตที่ตั้งมั่นบูชาแล้ว จะทำให้เขาผู้รับฟัง มีจิตใจสะอาด พ้นจากความทุกข์และได้รับพรแห่งความผาสุกอันเป็นอิสระจากบาปทั้งหลายได้ จะได้รับซึ่งคุณงามความดี เท่ากับการได้ประกอบพิธีกรรมแห่งราชสุริยะ และการบูชา พระเพลิง อัคนิขโมมะ เป็นจำนวนหนึ่งร้อยพิธีกรรม

เรื่องพระศิวปุราณนี้ พระศิวเทพทรงสร้างขึ้นมาก เพื่อให้เป็นน้ำอมฤตแก่ผู้ที่มีความจงรักภักดีของพระองค์ได้ดีมีกิน เพื่อขจัดความทุกข์และบาปทั้งหลายให้หมดสิ้นไป

พระปुरुชที่สูงที่สุดนั้น คือ พระมหาเทวะ (พระศิวเทพ) พระมหาเทวะทรงควบคุมพระมันทากินี (พระแม่คงคา) ไวบันเศียรของพระองค์ และทรงมีพระจันทร์เสี้ยวเป็นพระมงกุฎประดับอยู่บนพระเกศา ทรงมี

¹ <http://www.siamganesha.com/hindu/archives/๑๕๘>

สามพระเนตร จึงเรียกพระองค์ว่า พระตรีเนตรเทพ พระองค์ทรงมีความร่ำเรืองเบิกบานอยู่ตลอดเวลา ทรงมี ๑๐ กร พระวรกายของพระองค์นั้นทาญด้วยแก้วอำพันจากเชิงตะกอน ทรงมีงูทั้งหลายเป็นเครื่องประดับบนพระวรกาย ทรงถืออาวุธที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเหนืออาวุธทั้งหมด คือ พระตรีศูล (สามง่าม ซึ่งอาวุธนี้ไม่มีผู้ใดมีไว้ในนอกจากบุคคลนั้นอยู่ในสายแห่งพระศิวเทพเท่านั้น)

พระมหาศิวเทพ ทรงแบ่งภาคมาในรูปร่างแห่งพระกาล (เทพเจ้าแห่งกาลเวลาและความตาย) พระมหาเทวะทรงพระสำราญสุขร่วมอยู่กับพระศักติ-ศิวะ พร้อมกันนั้นพระองค์ทรงสร้างสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาแห่งหนึ่ง เรียกสถานที่แห่งนี้ว่า พระศิวโลก เป็นสถานที่สูงสุดที่ทุกๆ คนใฝ่ฝันที่จะได้ขึ้นไปอยู่อาศัย เป็นบันปลายแห่งชีวิต เป็นสถานที่ไร้บาป มีแต่ความผาสุกสำราญ เป็นที่ที่มีแสงสว่างสวยงามมาก สถานที่แห่งนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งตามพระเวทว่า พระกาศิกา นับว่าเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่สุด เป็นที่ที่มีแต่ความอิสระเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง สถานที่แห่งนี้จะไม่ปราศจากพระมหาเทวะศิวเทพและพระแม่ศักติ-ศิวาเลย แม้ในเวลาแห่งการทำลายล้างอันยิ่งใหญ่เกิดขึ้น ดังนั้นสถานที่แห่งนี้จึงนับได้ว่าเป็นสถานที่อันสูงสุด ไม่มีวันดับสลายไปได้ จึงเรียกสถานที่แห่งนี้ว่า พระวิมานอวิมุทตะ

พระมหาเทวะและพระแม่ศักติศิวา ทรงอยู่ร่วมสุขอยู่ในป่าแห่งความสุขนี้นับเป็นเวลายาวนานนานเท่าไรนั้นไม่สามารถที่จะคำนวณออกมาได้ อันสถานที่แห่งนี้เต็มไปด้วยพันธุ์ไม้ทุกชนิด ดอกไม้อันสวยงามและส่งกลิ่นหอมอยู่ตลอดเวลา มีบ่อ สระน้ำ ทะเลสาบเป็นจำนวนมาก อุดมสมบูรณไปด้วยดอกบัวน้อยใหญ่ ออกดอกสวยงาม ดังนั้น พระมหาเทวะทรงเรียกสถานที่นี้ว่า “ป่าแห่งความสุขสำราญ” หรือพระวิมานอวิมุทตะ

เมื่อทั้งสองพระองค์ได้ทรงท่องเที่ยวไปทั่วทั้งป่าอย่างทรงพระสำราญพระทัยร่วมกันแล้ว พระมหาศิวเทพทรงรำลึกถึงพระปรารภของพระองค์ที่ทรงตั้งพระทัยเอาไว้ ในการที่จะสร้างสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ขึ้นมาใหม่ พระองค์ทรงตั้งพระทัยว่า อันสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จะต้องสร้างขึ้นมาจากพระองค์เอง เพื่อที่จะให้พวกเขาเหล่านั้นได้รับช่วงภารกิจที่ทรงมุ่งหมายเอาไว้โดยให้มีการสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมาแทนพระองค์ ให้มีการปกป้องคุ้มครอง รักษาสิ่งที่ได้สร้างขึ้นมาให้อยู่คงทนมั่นคง ไม่มีการสิ้นสุดลงไป และในบันปลายจะให้มีการทำลายล้างเฉพาะสิ่งที่ไม่ดี คงเหลือไว้แต่สิ่งที่ดีงามเท่านั้น ในจักรวาลจะเต็มไปด้วยสิ่งสวยงาม มีแต่ความสงบสุข

พระองค์ทรงประทับอยู่ ณ แคว้นกาศิกา และจะทรงท่องเที่ยวไปยังที่ต่างๆ เพื่อคอยให้การช่วยเหลือต่อดวงวิญญาณทั้งหลายให้หลุดพ้นจากบาป เป็นอิสระ ให้พรแห่งความสุข บำบัดทุกข์ของจักรวาลให้แก่คนที่มิบุญที่ได้สร้างสมเอาไว้ โดยที่พระองค์จะเป็นผู้เฝ้าดูการสร้างและจะไม่ทรงห่วงใยในการสร้างนี้เลย

พระศิวเทพทรงเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ พระองค์ทรงเป็น “นิชกล” ไร้พระนามและไร้รูปร่าง แต่ผู้บูชาจักกราบไหว้รูปร่างของพระองค์ได้ ด้วยการปฏิบัติตนให้มั่นคงและบูชาต่อสัญลักษณ์ของพระองค์ คือ พระศิวลึงค์ นั่นเอง

พระมหาเทวะศิวเทพ ทรงเป็นพราหมณ์สูงสุดและเป็นประปรักฤติ ผู้อยู่เหนือธรรมชาติ คือไม่มีการเกิดและการตาย พระผู้สร้างธรรมชาติด้วย พรหมมัตวะ และ ชีวัตตวะ (ผู้มีขนาดใหญ่โตที่สุด และเป็นต้นเหตุแห่งการเจริญเติบโต) พระมหาเทวะทรงเป็นอนาत्मัน (แห่งดวงจิต) ด้วยพระสมัตวะ (ความเท่าเทียมกัน) และพระวยามัตวะ (การแผ่กระจายอยู่ทั่วไปทุกหนแห่ง) เทพเจ้าองค์อื่นๆ ทั้งหมดนับเป็นเพียง อนาत्मัน (มีดวงวิญญาณที่เป็นเอกเทศเท่านั้น) เทพเจ้าองค์อื่นๆ จึงไม่สามารถมีสมญานามว่า พระอิศวรเทพ ได้

อันกิจกรรมทั้ง ๕ ประการแห่งการสร้างจักรวาลนั้น (สร้าง อนุรักษ์ สंहาร มาया ให้พร) นั้น พระมหาเทพเป็นผู้กำหนดให้บังเกิดขึ้นมา ด้วยพระองค์ทรงเป็นพระอิศวรเทพเจ้ายิ่งใหญ่ที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลง

พระมหาเทพศิวะทรงกล่าวถึงพระประสงค์ของพระองค์ ว่า วงจักรแห่งความมั่นคงทั้ง ๕ ประการนั้น ประกอบไปด้วย

๑. พระสรคะ (การสร้างจักรวาล รวมถึงการสร้างสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตขึ้นมา)
 ๒. พระสถิติ (การอนุรักษ์เพื่อให้คงอยู่มั่นคงถาวรต่อไป)
 ๓. พระสังหาร (การทำลายล้างสิ่งต่างๆ ทำลายสิ่งชั่วร้ายให้หมดสิ้นไป เพื่อให้จักรวาลอยู่ด้วยความผาสุกต่อไป)
 ๔. พระตรีโรภาวะ (การกระทำอันเร้นลับ ยิ่งใหญ่ที่สุดที่ไม่มีผู้ใดสามารถเข้าใจได้)
 ๕. พระปรักฤติ (ความเป็นอิสระจากวงเวียนแห่งชีวิตที่มีการเกิดและตาย การหลุดพ้น)
- อันกิจกรรมยิ่งใหญ่ ๔ หัวข้อแรก เกี่ยวกับการวิวัฒนาการแห่งจักรวาลนั้น เป็นกิจกรรมการสร้างสรรพสิ่ง ส่วนข้อที่ ๕ นั้นเป็นภารกิจที่ลึกซึ้งมาก เป็นหน้าที่แห่งพระศิวเทพพระองค์เดียวที่ทรงทำหน้าทีนี้ เพื่อการดูแลซึ่งกิจกรรมแห่งการสร้างทั้ง ๕ ประการนี้ พระศิวมหาเทพจึงทรงมีพระพักตร์ ๕ พระพักตร์

ความยิ่งใหญ่แห่งวันและพิธีกรรมศิวราตรี

วันและพิธีกรรมใดเล่าที่เป็นที่โปรดปรานแห่งพระศิวมหาเทพ พระศิวมหาเทพ ทรงเคยรับสั่งไว้ว่า พิธีกรรมกราบไหว้บูชานั้นมีด้วยกันหลายพิธีกรรม ที่จะนำมาซึ่งความผาสุกในโลกนี้และโลกหน้า และความเป็นอิสระพ้นจากบาปได้ พิธีกรรมสำคัญทั้งหมดมีเพียง ๑๐ พิธีกรรมเท่านั้น บุคคลทั้งหลายผู้เป็นใหญ่ในการประกอบพิธีกรรม “อาบาลศรุตี” ได้กล่าวถึง ๑๐ พิธีกรรมบวงสรวงอันเร้นลับแห่งพระศิวเทพ พิธีกรรมเหล่านี้จะต้องประกอบขึ้นโดยผู้รู้ บากบั่นหมั่นเพียรตั้งมั่นในการเคารพบูชาเป็นยอดยิ่ง พิธีกรรมเหล่านี้จึงจะสำเร็จด้วยดี

ในพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่นั้น หนึ่งในพิธีกรรมก็คือ พิธีกราบไหว้บูชาต่อพระศิวเทพ ในวันศิวราตรี ด้วยเหตุนี้จึงควรประกอบพิธีนี้ให้เป็นประจำสม่ำเสมอทุกปี เพื่อให้สำเร็จสมความปรารถนา อันผลบุญที่

จะได้รับและนำมาซึ่งความสุขสมบูรณ์ ได้รับความเป็นอิสระพ้นจากบาปทั้งหลาย ไม่มีพิธีกรรมอื่นใดแล้วที่จะให้ผลบุญมากไปกว่าพิธีนี้

มีผลต่อบุคคลผู้ไม่หวังสิ่งใด ผู้หวังซึ่งความปรารถนา ผลอันเป็นพิเศษต่อคนทั้งหมด ทุกชั้นวรรณะ แม้แต่เด็กเล็กๆ หรือต่อผู้หญิงก็ตาม พิธีกรรมนี้นับได้ว่านำมาซึ่งผลบุญให้สำเร็จจวมประสงค์และยิ่งใหญ่ที่สุดในข้างแรมของเดือนมาฆะ พิธีกรรมกราบไหว้บูชาต่อพระศิวเทพในวันศิวราตรี จะประกอบขึ้นเมื่อถึงวันจตุรทศี (วันแรม ๑๔ ค่ำ) ประกอบตั้งแต่เช้าตรู่ถึงเที่ยงคืนของวันนั้น ผู้ที่ประกอบพิธีกรรมนี้ จะได้รับผลบุญที่ยิ่งใหญ่ หลุดพ้นจากบาปทั้งหมดและได้ขึ้นไปอยู่ยังดินแดนแห่งพระศิวมหาเทพต่อไป

วันมหาศิวราตรี

วันมหาศิวราตรี เป็นทั้งงานพิธีกรรมและงานถือพรต วันนี้มีความหมายว่าเป็นราตรีกาลแห่งองค์พระศิวเทพ ตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำของเดือนผลศุณ นับว่าเป็นวันที่ผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ทุกชั้นวรรณะต้องร่วมกันประกอบพิธีต่อองค์พระศิวะมหาเทพ บรรดาผู้ที่เคารพบูชาต่อพระองค์จะใช้เวลาตลอดคืนในการประกอบสมาธิ ท่องสวดมนตร์ ร้องเพลงสรรเสริญและเล่าเรื่องราวความยิ่งใหญ่แห่งพระศิวเทพ (ศิวะ มหาโมหิมา หรือ ศิวะ ต้นทวะ สโตตระ)

พระสัญลักษณ์ของพระศิวะ (ศิวลึงค์) จะต้องนำมากราบไหว้บูชาด้วยการรดน้ำคางคายน้ำนม นมเปรี้ยว น้ำผึ้ง น้ำมันเนย ใบพลู ใบมะตูม ผลไม้ต่างๆ ชี้อ้อ ดอกไม้ต่างๆ อันล้วนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการถวายบูชาพระศิวเทพ

ผู้บูชาพระศิวเทพจำนวนมหาศาลจะมาชุมนุมกันเพื่อประกอบพิธีกรรม ณ โบสถ์แห่งพระศิวเทพ ใช้เวลายามราตรีประกอบพิธีบูชาและทำสมาธิถึงพระองค์ แคว้นพาราณสี ตารเกษตร ไทพนาถ วัลเกษตรวม รามเรศวรม และที่อุชเชน ล้วนแล้วแต่เป็นสถานที่สำคัญที่ประดิษฐานพระศิวลึงค์

มีเรื่องราวอันวิเศษของพระศิวเทพในวันสำคัญนี้ กาลครั้งหนึ่ง นายพรานป่าผู้หนึ่งมีนามว่าพรานสุสวาร อาศัยอยู่ใกล้กับแคว้นพาราณสี เลี้ยงชีพด้วยการล่าสัตว์และจับสัตว์ขายในเมือง วันหนึ่งเขาได้ออกไปล่าสัตว์ป่า แต่ไม่พบกับสัตว์แม้แต่ตัวเดียว เขาจึงได้เที่ยวหาสัตว์ในป่าลึกจนพลบค่ำ และด้วยความเกรงกลัวต่อสัตว์ร้ายในยามราตรี เขาจึงได้ปีนต้นไม้ใหญ่เพื่ออยู่บนนั้นให้ปลอดภัย ต้นไม้ต้นนั้นคือต้นไทรใหญ่ และได้ต้นไทรนั้นก็มีพระศิวลึงค์ประดิษฐานอยู่องค์หนึ่ง

ป่าแห่งนั้นตึกยิ่งน่ากลัว พรานผู้นั้นจึงท่องสวดมนตร์ภาวนาต่อพระศิวเทพ เขามีความวิตกห่วงใยต่อภรรยาและลูกๆ ว่าคงตั้งหน้าตั้งตารอคอยเขาด้วยความหิวเป็นแน่แท้ ด้วยอาการกระสับกระส่ายของเขานี้ เขาเริ่มร้องไห้ ดิ่งไปไม่ออกจากกิ่งให้ร่วงลงพื้น โคนพระศิวลึงค์ที่อยู่ใต้ต้นไม้ โดยมีได้ตั้งใจ เป็นโชคดีอะไรเช่นนั้น วันนั้นก็คือวันศิวราตรี นายพรานได้กราบไหว้ต่อพระศิวเทพและเป็นที่โปรดปรานของพระศิวะมาก ต่อมาภายหลัง เมื่อเขาได้สิ้นลม เขาจึงได้ไปอยู่อย่างมีความสุขในศิวโลก เป็นพระบริวารแห่งพระองค์

การปฏิบัติกรรhapไหว้บูชาต่อพระศิวเทพในวันศิวราตรี

ผู้บูชาตั้งแต่เช้าตรู่ อาบน้ำชำระร่างกายอย่างพิถีพิถัน แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด เมื่อได้ปฏิบัติซึ่งกิจวัตรตอนเช้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้บูชาจะต้องเดินทางมุ่งสู่วัดแห่งพระศิวเทพ เพื่อประกอบพิธีกรรhapไหว้บูชา ภายหลังจากที่ได้กรรhapไหว้อุทิศบวงสรวงบูชาต่อพระศิวเทพแล้ว ผู้บูชาจะต้องปฏิบัติตามประเพณี โดยกล่าวว่า

“ข้าแต่เทพเจ้าแห่งเทพ ข้าแต่พระตรีเนตรเทพ ขอน้อมกรรhapไหว้บูชาต่อพระองค์ ข้าแต่พระมหาเทวะ ข้าพเจ้าปรารถนาประกอบพิธีกรรมในวันศิวราตรี อันเป็นพิธีบูชาที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อพระองค์ ข้าแต่พระมหาเทวะ ขอสำนึกต่อพระอำนาจที่ยิ่งใหญ่ของพระองค์ที่นำผลให้พิธีกรรมนี้สำเร็จลงด้วยดี ขอทรงมอบความอุดมสมบูรณ์ และความผาสุกต่อข้าพเจ้าและบริวารด้วยเถิด”

เมื่อกล่าวดังนี้แล้ว ผู้บูชาจะนำเอาพระศิวลึงค์มาบูชาต่อในตอนกลางคืน ถวายเครื่องสังเวद्यต่อพระศิวเทพ เมื่อถวายเสร็จแล้วผู้บูชาจะอาบน้ำชำระร่างกายใหม่ สวมใส่เสื้อผ้าใหม่สะอาด บำเพ็ญพรตบูชาต่อไป ด้วยการท่องสวดมนต์ถึงพระศิวเทพด้วยมนต์ ๕ พยางค์

๑.๔. เทศกาลดีปาวลี²

ดีปาวลี เทศกาลแห่งแสงสว่าง ที่เหล่าผู้บูชาเทพรู้จักกันดี ว่าเป็นวันบูชาพระแม่มหาลักษมี เทวีแห่งทรัพย์และการเงิน แต่ถึงกลไกไปมากกว่านั้นยังมีอีกหลายตำนานที่มาแห่งวันดีปาวลี

Diwali (ดีวาฬ) หรือ ดีปาวาลี หมายถึง แถวหรือแนวของตะเกียงไฟ (rows of lighted lamps) ดังนั้น Diwali จึงเป็นเทศกาลแห่งแสงไฟและความรื่นเริง เพื่อต้อนรับปีใหม่ของชาวฮินดู อีกทั้งยังเป็นการเฉลิมฉลองชัยชนะของคุณงามความดีที่มีต่อความชั่วร้าย และแสงสว่างที่อยู่เหนือความมืดมย ยังแสดงถึงการเริ่มต้นฤดูหนาวอีกด้วย จริงๆ แล้ว Diwali นั้นเป็นการเฉลิมฉลองเพื่อเป็นเกียรติแด่พระราม และ นางสีดา พระมเหสี ในการเสด็จกลับมาสู่พระนคร อโยธยา (Ayodhya) ตามความเชื่อของชาวฮินดู

ความเป็นมา

ตำนานที่มาของเทศกาลดีปาวลีสามารถสืบย้อนกลับไปในสมัยโบราณอินเดียเมื่อเป็นเทศกาลแห่งการเก็บเกี่ยวอีกครั้ง แต่มีตำนานต่าง ๆ ซึ่ไปที่จุดเริ่มต้นของ ดีวาฬ หรือดีปาวลี บางรัฐในอินเดียเชื่อว่าเทศกาลนี้เป็นงานฉลองการแต่งงานของพระลักษมีกับพระวิษณุ ในขณะที่ในรัฐเบงกอลทางตะวันตกของอินเดียเทศกาลนี้จะเกิดขึ้นเพื่อเคารพสักการะพระแม่กาลีมหาเทวีความแข็งแกร่งและผู้ปราบมาร ,พระพิฆเนศ พระเป็นเจ้าผู้มีเศียรเป็นช้าง ผู้เป็นพระเจ้าแห่งสัญลักษณ์ของความเป็นมงคลและภูมิปัญญาและยังบูชามากที่สุดมาจวบจนถึงปัจจุบันนี้ ในเซินไน ดีปาวลีนั้นมีความสำคัญจากเหตุการณ์ที่

² <http://www.hindumeeting.com/forum/index.php?topic=๔๙๙๐.๐;wap๒>

ยิ่งใหญ่ของพระเจ้ามทิวาราผู้ได้บรรลุนิพพาน เทศกาลดิवाลี ยังเป็นการเฉลิมฉลองเอกราชที่ได้รับกลับมาโดยพระรามพร้อมกับนางสีดาและพระลักษมณ์จากสิบปีที่ถูกเนรเทศของเขายาวและการปราบปีศาจกษัตริย์แห่งยักษ์อสูร ทศกัณฐ์ หรือ ราวีณ (Ravana) และการเฉลิมฉลองความสุขของการกลับมาของกษัตริย์ของโยธยาเมืองแห่งพระรามผู้เป็นสว่างแห่งอาณาจักรด้วยตะเกียงดิน Diyas (ตะเกียงน้ำมันสร้างขึ้นด้วยดินปั้น)

วันของเทศกาลดิवाลีนี้นั้นขึ้น ๔ วันโดยในแต่ละวันเพื่อเฉลิมฉลองแต่ละตำนานในแต่ละวัน และแต่ละตำนานมีเรื่องราวของเป็นตัวเองดังต่อไปนี้

ตำนานที่ ๑ นั่นคือ วันแรกของเทศกาลนารากะจตุรฤทธิซึ่งเฉลิมฉลองการสังหารอสูร Naraka (นาระกะ)โดย พระกฤษณะ

ตำนานที่ ๒ บุษบาพระแม่มหาลักษมีเทพีแห่งความมั่งคั่ง ทรัพย์สิน การเงิน พระองค์ได้เมตตาที่จะประทานพรให้กับเหล่ามวลมนุษย์และสาธุศิษย์แห่งท่าน ตำนานยังได้กล่าวอีกว่า เป็นวันเฉลิมฉลองชัยชนะแห่งวามนาวตาร(พราหมณ์แคะซึ่งเป็นอวตารหนึ่งแห่งพระวิษณุ) ที่ได้รับชัยชนะจากการปราบอสูรพาลี

ตำนานที่ ๓ หลังจากที่อยู่สุรพาลีได้พ่ายแพ้ต่อพระวิษณุพระองค์ได้เมตตาให้พรอสูรพาลีมีโอกาสที่จะได้ครองโลก ๑ วันภายใน ๑ ปี และก้าวออกมาจากนรกและสามารถที่จะปกครองโลกได้เพียงวันเดียวเท่านั้น (ตำนานนี้เป็นตำนานแห่งเหล่าผู้บูชาสุรพาลี เหล่าชาวเมืองพาลีก็จะจุดประทีปโคมไฟทั่วเมืองและแห่แห่ร้องรำทำเพลงเฉลิมฉลองการกลับมาแห่งราชาพาลี)

ตำนานที่ ๔ Dvitiya ดวิทียา (เรียกว่า Bhai Dooj ไบดูชหรือบางทีก็จะเรียกว่าวันไบดูย) ในวันนี้เหล่าน้องสาวที่แยกบ้านออกไปจะเชิญพี่ชายมาที่บ้านและเลี้ยงดูอาหารพี่ชายของตน จากนั้นเมื่อพี่ชายกินอิ่มก็จะเจิมหน้าผากให้กับน้องสาวและให้ของขวัญกับน้องสาวของตนเอง

ความสำคัญของไฟและประทีปในเทศกาล ดิवाลี

พิธีกรรมที่เรียบง่ายมีความนัยยะสำคัญที่ ความสว่างของบ้าน บ้านที่ควรจะมีไฟสว่างทั้งบ้านตลอดคืนและท้องฟ้าที่มีประทีป และ พลุ คือการแสดงออกถึงการกราบกรานขอบพระคุณสรวงสวรรค์สำหรับความรัก ความสำเร็จ สุขภาพ ความมั่งคั่ง ความรู้ สันติภาพและความเจริญรุ่งเรือง เสียงของไฟประทุ เหล่าประทีป พลุที่จุดขึ้นบนท้องฟ้า บ่งชี้ถึงความสุขของคนที่ยึดมั่นอยู่บนโลกทำให้พระเป็นเจ้ารับรู้ว่เหล่ามวลมนุษย์สำนึกยิ่งว่าตนได้รับพรและความกรุณามากเพียงใด

บูชาพระลักษมี³

เทพเจ้าองค์สำคัญที่นิยมบูชากันในเทศกาลนี้ก็คือ พระลักษมี เทวีแห่งความมั่งคั่ง และพระคเณศ เทพเจ้าแห่งการกำจัดอุปสรรคทั้งปวง เชื่อกันว่าพระลักษมีจะทรงไปเยือนทุกบ้านเรือนในช่วงเทศกาลนี้ เพื่อนำพาความมั่งคั่งและโชคลาภมาให้ กล่าวกันว่าพระนางจะมาเยือนบ้านหลังที่สะอาดที่สุดเป็นแห่งแรก ดังนั้นผู้คนจึงต้องทำความสะอาดบ้านจนแน่ใจว่าสะอาดพอ จากนั้นจึงจะจุดตะเกียงไฟเพื่อเชื้อเชิญพระนางเข้ามาในบ้าน

การเริ่มต้นเฉลิมฉลองเทศกาลนี้อยู่ในช่วงเดือนตุลาคม หรือเดือนพฤศจิกายน ตามปฏิทินจันทรคติ และเฉลิมฉลองต่อเนื่องเป็นเวลา ๕ วัน ในแต่ละวันของการเฉลิมฉลองก็จะมีคามหมายแตกต่างกันออกไป

ในระหว่างเทศกาล Diwali ชาวอินเดียจะทำความสะอาดบ้านเรือน ตกแต่งประดับประดาบ้านให้สวยงามเพื่อต้อนรับปีใหม่ และเปิดหน้าต่าง เพื่อต้อนรับพระลักษมี เทพธิดาแห่งความมั่งคั่ง มีการจุดตะเกียง หรือดวงไฟให้สว่างไสวไปทั่วบ้านเรือน เพื่อต้อนรับพระองค์ มีการสวมใส่เสื้อผ้าชุดใหม่ และซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่ๆ ให้กับสมาชิกในครอบครัว มีการแลกเปลี่ยนของขวัญ ขนมหวาน อาหารต่างๆ นานา เตรียมขึ้นไว้เพื่อเฉลิมฉลอง และเพราะความหลากหลายด้านวรรณะและภูมิภาคทำให้การปฏิบัติตามประเพณีนี้มีความแตกต่างกัน

ในศาสนาเซนก็มีการเฉลิมฉลอง Diwali กัน ถือว่าพระมหาวิระ (Mahavira) ผู้ก่อตั้งศาสนาเซนปรินิพพานในช่วง Diwali พอดี ในศาสนาซิกข์ ก็เฉลิมฉลอง Diwali เพื่อแสดงความยินดีในการกลับมาสู่ Amritsar ในปี ๑๖๒๐ ของ กุรุ ลำดับที่ ๖ ซึ่งจักรพรรดิ Jahangir ได้กักขังท่านไว้พร้อมกับกษัตริย์ของฮินดูอีก ๕๒ พระองค์

Diwali ถือว่าเป็นเทศกาลที่เฉลิมฉลองอย่างกระตือรือร้นสนุกสนานกันมากที่สุดในอินเดีย ผู้คนจากต่างสัญชาติ ต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา และภูมิภาค มารวมตัวกันเพื่อแบ่งปันความสุข ภารดรภาพ และความกลมเกลียวกันของคนจากต่างเชื้อชาติศาสนา ทั้งชาวฮินดู ซิกข์ เซน และแม้แต่ชาวพุทธ ทั่วโลกก็ร่วมเฉลิมฉลองเทศกาลนี้ด้วยกัน โดยลึกลับแล้วดีวาลี มีความหมายทางด้านสังคมมากกว่าด้านศาสนาเสียอีก

“ดีวาลี (Diwali)” เทศกาลแห่งแสงไฟ และปีใหม่ของชาวฮินดูหมุนเวียนมาอีกครั้งแล้ว ในปีนี้ตรงกับวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๐๑๐ เทศกาลนี้สำคัญมากและเป็นหนึ่งในเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับชาวฮินดู เรียกว่าเป็นมหาเทศกาลเลยก็ว่าได้ เพราะเป็นเทศกาลแห่งครอบครัว ความรื่นเริง และการเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งใหม่ๆ ที่ดีในชีวิต

“ดีวาลี (Diwali)” บ้างก็เรียก “ดีปาวาลี (Deepaawali)” หมายถึง แนวหรือแถวของตะเกียง “ดีป (Deep)” หมายถึง “ตะเกียง” และ “วาลี (Vali)” หมายถึง “แถว” ดีวาลี จึงเป็นเทศกาลแห่งแสง

³ <https://www.facebook.com/notes/๔๖๔๔๘๒๗๕๐๒๕๗๑๑๔/>

ไฟ และเป็นเป็นเทศกาลต่อเนื่องมาจากเทศกาลนราตรี ที่เฉลิมฉลองชัยชนะของความดีต่อความชั่วร้าย และในวันนี้เป็นวันฉลองการนิวัตสู่พระนครโยธยาของพระราม พระลักษมณ์ และนางสีดา ตามความเชื่อของชาวฮินดู หลังจากที่ถูกเนรเทศให้เสด็จไปอยู่นอกเมืองนานถึง ๑๔ ปี

ในช่วงเวลานี้ชาวฮินดูจะทำความสะอาดบ้านเรือน เปิดหน้าต่างเพื่อต้อนรับ “พระลักษมี” เทวีแห่งความมั่งคั่ง ให้เข้ามาเยือนบ้านเรือนของตน การจุดเทียนและตะเกียง เป็นการต้อนรับและบอกทางแก่พระนาง มีการแลกเปลี่ยนของขวัญและเตรียมอาหารมาเลี้ยงฉลองกันทุกบ้านเรือน ร้านค้า สถานที่ราชการต่างๆ จะตกแต่งประดับประดาด้วยแสงไฟตระการตา ทั้งที่มาจาก หลอดไฟ โคมไฟ และตะเกียงน้ำมันดินเผา ที่เรียกว่า “ติยา” ที่วางตั้งเป็นแถวริมหน้าต่าง ประตู และวางไว้รอบนอกบริเวณบ้าน ในอินเดียยังนิยมจุดติยา ให้ลอยเป็นสายเหมือนกระทงสายในแม่น้ำต่างๆ โดยเฉพาะแม่น้ำคงคา ถ้าตะเกียงนั้นลอยไปได้ตลอดรอดฝั่งก็ถือเป็นนิมิตหมายที่ดี

วันนี้ยังเป็นวันดีสำหรับธุรกิจร้านค้าต่างๆ ที่มีการบูชาพระลักษมีเทวีเพื่อความเจริญก้าวหน้าในธุรกิจการงาน แม้วันนี้จะเป็นวันหยุด สำนักงานและธุรกิจร้านค้าหลายแห่งจะปิดทำการก็ตาม แต่หลังหกโมงเย็นในวันดิวัลินี้จะเปิดทำการช่วงสั้นๆ เพื่อเริ่มต้นทำบัญชีใหม่ของร้าน

การจุดดอกไม้ไฟและประทัด ยังเป็นส่วนสำคัญในการเฉลิมฉลองเทศกาลนี้อย่างขาดไม่ได้ แม้ว่าจะส่งเสียงดัง สร้างมลพิษ และอาจทำให้ทุกคนเล่นและคนดูบาดเจ็บเอาได้ แต่คนอินเดียก็ไม่กลัวเล่นพลุและประทัดกันเป็นว่าเล่น อีกอย่างที่เป็นที่นิยมเล่นกันในช่วงเวลานี้ก็คือ การพนันขันต่อ ตามตำนานกล่าวว่า พระแม่ปารวตี ทรงเล่นพนันกับพระศิวะ พระสวามีในวันนี้ และทรงกล่าวไว้ว่าผู้ใดที่เล่นพนันในวันดิวัลินี้จะได้ชัยชนะ

ดิวัลี ยังเป็นช่วงเวลาซื้อขายและแลกเปลี่ยนของขวัญกันเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะขนมหวานและผลไม้แห้ง เป็นของขวัญที่นิยมซื้อให้กัน รวมทั้งแจกจ่ายขนมหวานในหมู่ญาติและมิตรสหาย ดิวัลี จึงเป็นเทศกาลแห่งความสนุกสนานและเป็นที่ยินดีของเด็กๆ มากเลยทีเดียวและไม่เฉพาะแต่ชาวฮินดูเท่านั้นที่เฉลิมฉลองเทศกาลนี้ ทั้งเซน ซิกข์ รวมทั้งศาสนาอื่นๆ ทั่วอินเดียก็มีส่วนร่วมกันอย่างสนุกสนานในเทศกาลนี้ด้วยกัน ก็ขอให้เทศกาลแห่งแสงไฟนี้ นำความสว่างสดใส และร่ำรวยมั่งคั่ง มาสู่ชีวิตของทุกคน

ศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูกับสังคมไทย

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยนั้นคือช่วงที่เป็น ศาสนาพราหมณ์ โดยเข้ามายังประเทศไทยเมื่อใดนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานระยะเวลาที่แน่นอน นักประวัติศาสตร์ส่วนมากสันนิษฐานว่า ศาสนาพราหมณ์นี้ น่าจะเข้ามาก่อน สมัยสุโขทัย โบราณสถานและรูปสลักเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนา เช่น รูปสลักพระนารายณ์ ๔ กร ถือสังข์ จักร คทา ดอกบัว สวมหมวกกระบอก เข้าใจว่าน่าจะมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๙-๑๐ หรือเก่าไปกว่านั้น

(ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์กรุงเทพฯ) นอกจากนี้ได้พบ รูปสลักพระนารายณ์ทำด้วยศิลา ที่ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โบราณสถานที่สำคัญที่ขุดพบ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี เทวสถานเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

สมัยสุโขทัย ศาสนापราหมณ์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ควบคู่ไปกับพุทธศาสนาในสมัยนี้มีการค้นพบเทวรูป พระนารายณ์ พระอิศวร พระพรหม พระแม่อุมา พระหริหระ ซึ่งส่วนมากนิยมหล่อสำริด นอกจากหลักฐานทางศิลปกรรมแล้ว ในด้านวรรณคดี ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ เช่น ตำหรับทำวศรีจุฬาลักษณ์หรือนางนพมาศ หรือแม้แต่ ประเพณีลอยกระทง เพื่อขอขมาลาโทษพระแม่คงคา ก็ได้อิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์เช่นกัน

สมัยอยุธยา เป็นสมัยที่ศาสนาพราหมณ์เข้ามามีอิทธิพลทางวัฒนธรรมประเพณีเช่นเดียวกับสุโขทัย พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ทรงยอมรับพิธีกรรมที่มีศาสนาพราหมณ์เข้ามามีส่วน เช่น พิธีแข่งน้ำ พิธีทำน้ำอภิเษกก่อนขึ้นครองราชสมบัติ พิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีตรียัมปวาย เป็นต้น โดยเฉพาะ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงนับถือทางเทวศาสตร์มาก ถึงขนาดทรงสร้างเทวรูปกุมด้วยทองคำทรงเครื่อง ลงยาราชาวดี สำหรับตั้งในการพระราชพิธีหลายองค์ ในพิธีตรียัมปวาย พระองค์ได้เสด็จไปส่งมหาเทพถึงเทวสถานทุกๆ ปี

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น **พิธีกรรม**ต่างๆ ในสมัยอยุธยา ยังคงได้รับการยอมรับนับถือจากพระมหากษัตริย์และปฏิบัติต่อกันมา ซึ่งมีดังนี้ คือ

๑. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระราชพิธีนี้มีความสำคัญ เพราะเป็นการเกิดพระเกียรติขององค์พระประมุข พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้โปรดเกล้าฯ ให้ผู้รู้แบบแผนครั้งกรุงเก่าทำการค้นคว้า เพื่อจะได้สร้างแบบแผนที่สมบูรณ์ตามแนวทางแต่เดิมมา ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและเพิ่มพิธีสงฆ์เข้าไป

๒. การทำน้ำอภิเษก

พระมหากษัตริย์ที่จะเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติบรมราชาภิเษก จะต้องทรงพระมุรธาภิเษก และทรงรับน้ำอภิเษกก่อนได้รับการถวายสิริราชสมบัติตามตำราพราหมณ์ น้ำอภิเษกนี้ใช้น้ำจากปัญจมหานที คือ คงคา ยมุนา มหิ อจิรวดี และสรภู ซึ่งทำเป็นน้ำที่ไหลมาจากเขาไกรลาส อันเป็นที่สถิตย์ของพระศิวะ

สมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๔ ใช้น้ำ ๔ สระในเขตสุพรรณ คือ สระเกษ สระแก้ว สระคงคา และ สระยมนา และได้เพิ่มน้ำจากแม่น้ำสำคัญในประเทศ ๕ สาย คือ

- ๑) น้ำในแม่น้ำบางปะกง ตักที่บึงพระอาจารย์ แขวงนครนายก
- ๒) น้ำในแม่น้ำป่าสัก ตักที่ตำบลท่าราบ เขตสระบุรี
- ๓) น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ตักที่ตำบลบางแก้ว เขตอ่างทอง
- ๔) น้ำในแม่น้ำราชบุรี ตักที่ตำบลดาวดึงส์ เขตสมุทรสงคราม
- ๕) น้ำในแม่น้ำเพชรบุรี ตักที่ตำบลท่าไชย เขตเมืองเพชรบุรี

๓. พระราชพิธีจองเปรียง (เทศกาลลอยกระทง)

คือ การยกโคมตามประทีปบูชาเทพเจ้าตรีมูรติ กระทำในเดือนสิบสองหรือเดือนอ้าย โดยพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธีในพระบรมมหาราชวัง พระราชครูฯ ต้องกินถั่วกินงาน ๑๕ วัน ส่วนพราหมณ์อื่นกินคนละ ๓ วัน ทุกเช้าต้องถวายน้ำมหาสังข์ ทุกวันจนถึงลดโคมลง

ต่อมาสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้ทรงโปรดให้เพิ่มพิธีพุทธศาสนาเข้ามาด้วย โดยโปรดให้มีสวดมนต์เย็นแล้วฉันเช้า อาลักษณ์อ่านประกาศพระราชพิธี จากนั้นแม่พระราชากุศลให้เทพดาพระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ต่อไป จนได้ฤกษ์แล้วทรงหลั่งน้ำสังข์และเจิม เสาศิมชัย จึงยกโคมขึ้น ซึ่งเสาศิมชัยนี้ ที่ยอดมีฉัตรผ้าขาว ๙ ชั้น โคมประเทียบ ๗ ชั้น ตลอดเสาท่าน้ำปูนขาว มี หงส์ติดลูกกระพรวน นอกจากนี้ มีเสาศิมบรวิวารประมาณ ๑๐๐ ต้น ยอดฉัตรมีผ้าขาวสามชั้น

๔. พระราชพิธีตรียัมปวาย (โล้ชิงช้า ณ เสาชิงช้า)

เป็นพิธีสงฆ์ทำปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของพราหมณ์ เชื่อกันว่าเทพเจ้าเสด็จมาเยี่ยมโลกทุกปีจึงจัดพิธีต้อนรับให้ใหญ่โตเป็นพิธีหลงที่มามานานแล้ว ในสมัยรัตนโกสินทร์ได้จัดกันอย่างใหญ่โตมาก กระทำพระราชพิธีนี้ที่เสาชิงช้าหน้าวัดสุทัศน์ ชาวบ้านเรียกพิธีนี้ว่า "พิธีโล้ชิงช้า" พิธีนี้กระทำในเดือนอ้ายต่อมาเปลี่ยนเป็นเดือนยี่

๕. พระราชพิธีพืชมงคลจรตพระนังคัลแรกนาขวัญ (พืชมงคล)

แต่เดิมมาเป็นพิธีพราหมณ์ ภายหลังได้เพิ่มพิธีสงฆ์เข้าไปด้วย จึงทำให้ในพิธีแบ่งออกเป็น ๒ ตอนคือ

พิธีพืชมงคล เป็นพิธีสงฆ์เริ่มตั้งแต่การนำพันธ์พืชมาร่วมพิธี พระสงฆ์สวดมนต์เย็นที่ท้องสนามหลวง จนกระทั่งรุ่งเช้ามีการเลี้ยงพระ

พิธีจรตพระนังคัล เป็นพิธีของพราหมณ์ จะกระทำในตอนบ่าย

๒. พิธีกรรมสำคัญของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

พิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ชาวฮินดูจะมีพิธีกรรมแบ่งเป็น ๔ หมวด ดังนี้

๒.๑ กฎหรือข้อปฏิบัติสำหรับบรรณะ แต่เดิมมีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าใดนัก

๑) การแต่งงาน จะแต่งงานกับคนนอกบรรณะไม่ได้และในบรรณะเดียวกันก็จำกัดโคตรตระกูลด้วย

๒) อาหารการกิน จะมีข้อกำหนดว่าสิ่งใดกินได้หรือไม่ได้ คนในบรรณะต่ำจะปรุงอาหารให้คนบรรณะสูงกว่ากินไม่ได้

๓) การประกอบอาชีพ บุคคลในบรรณะใดก็ต้องประกอบอาชีพที่กำหนดไว้ สำหรับบุคคลในบรรณะนั้น

๔) การตั้งถิ่นฐาน ห้ามตั้งบ้านเรือนอยู่นอกเขตประเทศอินเดีย ห้ามเดินเรือไปในทะเลหรือมหาสมุทร เป็นต้น

๒.๒ พิธีประจำบ้าน หรือพิธีสังสการ เป็นพิธีกรรมที่ทำให้บริสุทธิ์ คนที่เกิดในวาระพราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ จะต้องผ่านพิธีนี้ก่อนจึงจะถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยจะทำให้โอกาสต่าง ๆ ตามที่คัมภีร์มนู ศาสตร์บัญญัติไว้ใน ๑๒ โอกาส เช่น พิธีตั้งครรภ์ พิธีคลอดบุตร พิธีโกนจุก เป็นต้น มีอยู่ ๑๒ อย่าง ดังนี้

๑) พิธีตั้งครรภ์ ครรภธาณ เป็นพิธีที่จัดขึ้นเมื่อทราบว่าตั้งครรภ์ ถัดจากวันวิวาห์

๒) พิธีเมื่อเด็กมีลมปราณ ปุงสวัน เป็นพิธีปฏิบัติต่อเด็กในครรภ์ที่เข้าใจว่าเป็นเพศ

ชาย

๓) พิธีแยกหญิงตั้งครรภ์ สิมันโตนยัน เป็นพิธีตัดผมหญิงมีครรภ์ เมื่อตั้งครรภ์ได้ ๔,

๖ หรือ ๘ เดือน

๔) พิธีคลอดบุตร ชาตกรรม พิธีคลอดบุตร

๕) พิธีตั้งชื่อเด็ก นามกรรม พิธีตั้งชื่อเด็ก ในวันที่ ๑๒ หรือ ๑๔ ถัดจากวันคลอด

๖) พิธีนำเด็กออกไปดูดวงอาทิตย์ นิษกรรมณ พิธีนำเด็กออกไปดูแสงอาทิตย์ยามเช้า เมื่ออายุได้ ๔ เดือน

๗) พิธีป้อนข้าว อันนปราศัน พิธีป้อนข้าวเด็ก เมื่ออายุได้ ๗ เดือนหรือ ๘ เดือน

๘) พิธีโกนผม จูชากรรม พิธีโกนผมไว้จุก เมื่ออายุได้ ๓ ขวบ

๙) พิธีตัดผม เกศานตกรรม พิธีตัดผม ถ้าเป็นวาระพราหมณ์ตัดเมื่ออายุ ๑๖ ปี ถ้าวาระกษัตริย์ ตัดเมื่ออายุ ๒๒ ปี ถ้าวาระพราหมณ์ตัดเมื่ออายุ ๒๔ ปี

๑๐) พิธีเริ่มการศึกษา อุปานยัน พิธีเข้ารับการศึกษ พวกวาระพราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ จะต้องหาพิธีเข้ารับการศึกษ และเมื่ออาจารย์ในสำนักนั้นๆ รับเด็กไว้แล้วก็จะสวมสายธูรา หรือ ยัชโญปวีต ผู้ที่ได้สวมสายนี้แล้วก็เรียกว่า ทวิชหรือทิวาชาติ ได้แก่ เกิด ๒ ครั้ง คือครั้งแรกเกิดจากครรภ์มารดา และครั้งที่ ๒ เกิดจากการสวมสายยัชโญปวีต ส่วนพวกศูทรและจัณฑาลเป็นเอกชาติ คือ เกิดครั้งเดียวไม่อาจเป็นทิวาชาติได้

๑๑) พิธีกลับเข้าบ้าน สมาวรตน์ พิธีกลับบ้าน จัดขึ้นเมื่อเด็กหนุ่มสำเร็จการศึกษา และเตรียมตัวกลับบ้าน

๑๒) พิธีแต่งงาน วิวาหะ พิธีแต่งงาน

พิธีสังสการทั้ง ๑๒ ประการ ถ้าเป็นผู้หญิงห้ามหาพิธีอุปานยันอย่างเดียว นอกนั้นทำได้หมด และห้ามสวดคัมภีร์พระเวท เพราะเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่สงวนเฉพาะผู้ชาย และคนบางวาระจะเท่านั้น

๒.๓ พิธีศราทธ เป็นพิธีทำบุญอย่างหนึ่งที่ลูกหลานทำบุญอุทิศให้แก่บิดามารดาหรือบรรพบุรุษ ที่ล่วงลับไปแล้ว จะกระทำกันในเดือน ๑๐ ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ ถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ การทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับนี้ เรียกว่า ทำปิตนทะ ซึ่งหมายถึง ก้อนข้าวที่จะถวายอุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับ ปิตนทะจะ ทำ ๘ ที่ ให้แก่ บิดา ปู่ ปู่ทวด ตา ตาทวด บิดาของตา และพระวิศวะเทพอีก ๒ ที่

เป็นการบูชาสังเวทบรรพบุรุษของตนที่ล่วงลับไปแล้ว ด้วยการถวายข้าวบิณฑกก่อนวันเผาศพ ๑ วัน และทำในระยะเวลาที่ไว้ทุกข์อยู่ ผู้ที่ทำพิธีบวงสรวงจะต้องเป็นลูกชายเท่านั้น เพราะมีความเชื่อว่า ลูกชายจะช่วยให้ผู้ที่ล่วงลับพ้นจากนรก

๒.๔ พิธีบูชาเทวดา พิธีจะแตกต่างกันไปตามวรรณะ ถ้าเป็นวรรณะสูง จะมีพิธีสวดมนต์ ภาวนา อาบน้ำชำระกาย และสังเวทเทวดาทุกวัน พิธีสมโภชถือศีล และในวันศักดิ์สิทธิ์จะไปนมัสการบำเพ็ญกุศลในเทวาลัย แต่ถ้าเป็นวรรณะต่ำพิธีที่ปฏิบัติก็จะแตกต่างออกไป

ผู้ที่เกิดในวรรณะสูงสมัยก่อนได้บูชาพระศิวะและพระวิษณุ เป็นต้น เวลาต่อมาเกิดลัทธิ อวตารขึ้น มีการบูชาพระกฤษณะและพระรามขึ้นอีก แต่บุคคลในวรรณะต่ำมักถูกกีดกันมิให้ร่วมบูชา เทพเจ้าของบุคคลในวรรณะสูง ดังนั้น บุคคลในวรรณะต่ำจึงต้องสร้างเทพเจ้าของตนเองขึ้น เช่น เจ้าแม่ กาลี เทพสิง เทพงู เทพเต่า รุกขเทพ เทพช้าง เป็นต้น การทำพิธีบูชานั้นก็มีความแตกต่างกันออกไปตาม วรรณะ แต่บุคคลในวรรณะสูงมีพิธีในการบูชาพอจะกำหนดได้ ดังนี้

๑) สวดมนต์ภาวนา สनทานกาย ชาระและสังเวทเทวดาทุกวัน สำหรับผู้เคร่งครัดในศาสนา ต้องทำเป็นกิจวัตร ส่วนพวกที่ได้รับการศึกษาแผนใหม่มักไม่ค่อยปฏิบัติกัน

๒) พิธีสมโภช ถือศีล และวันศักดิ์สิทธิ์ เช่น ลัก্ষมีบูชา วันบูชาเจ้าแม่ลัก্ষมี สรัสวดีบูชา วันบูชาเจ้าแม่สรัสวดี ทูรคาบูชา วันบูชาเจ้าแม่ทูรคา เป็นต้น ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไปในแต่ละนิกายและ ท้องถิ่น

๓) การไปนมัสการบำเพ็ญกุศลตามเทวาลัยต่างๆ เพื่อแสดงความเคารพเทพเจ้าที่ตนนับถือ

3. วันสำคัญทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

การจัดกิจกรรมของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ยึดตามปฏิทินโหราศาสตร์ ซึ่งจะมีวันสำคัญที่ หลากหลายตลอดปี แต่ ณ ที่นี้จะขอนำเสนอเฉพาะวันที่สำคัญเป็นพิเศษ สำหรับศาสนิกชนพราหมณ์-ฮินดูทุกคน

๑. **ทีปาวลี หรือทีวาลี** ตรงกับวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นเทศกาลที่เฉลิมฉลองการ กลับมาเมือง อโยธยาของพระราม หลังจากที่ปราบทศกัณฐ์แล้ว ในวันนี้ทุกบ้านเรือนจะจุดประทีปสว่างไสว มีการจุดประทัดเล่นกันอย่างสนุกสนาน ในช่วงเย็นจะมีการบูชาเทพเจ้า ๕ พระองค์ คือ พระแม่ ลัก্ষมี พระคณศ พระกัเวร พระแม่สรัสวดี และพระอินทร์ แต่จะให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับเจ้าแม่

ลักษมี เชื่อว่าเจ้าแม่ลักษมี ซึ่งเป็นเจ้าแม่แห่งทรัพย์สินเงินทอง ความดีงามทั้งหลายจะมาเยือนทุกบ้าน ในคืนนี้ชาวพราหมณ์-ฮินดู จึงเปิดไฟสว่างไสวทั้งคืนเพื่อต้อนรับพระองค์

๒. นวราตรี จัด ๒ ช่วง ใน ๑ ปี คือ **ช่วงที่ ๑** มีในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ถึงขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๕ **ช่วงที่ ๒** มีในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๑๑ ชาวพราหมณ์-ฮินดูจะถือศีลกินเจและบูชาพระแม่อูมา ซึ่งมี ๙ ปางด้วยกัน คือ

๑. ปางไศลบุตรี	๖. ปางกาตยาयนี
๒. ปางพรหมจารีณี	๗. ปางกาลราตรี
๓. ปางจันทรฉันทา	๘. ปางมหาเคารี
๔. ปางกุชามานธา	๙. ปางสิทธิทาตรี
๕. ปางชกันทมาตา	

ชาวพราหมณ์-ฮินดู เชื่อว่า “นวราตรี” เป็นช่วงเวลาแห่งการเติมพลังทั้งกายและใจ เพื่อที่จะใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อไป

๓. ศรีกฤษณะชนมาอัฐมี ตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๙ เป็นการฉลองวันประสูติของพระกฤษณะอย่างมโหฬาร ในวันนี้ชาวพราหมณ์-ฮินดูที่เคร่งครัด จะอดอาหารตั้งแต่เช้า-เที่ยงคืนเพื่อเป็นการแสดงความรักความศรัทธาในพระองค์ เนื่องจากพระองค์ประสูติในคฤเวลาเที่ยงคืน ดังนั้น เมื่อบูชาองค์พระกฤษณะหลังเที่ยงคืนไปแล้วจึงจะรับประทานอาหาร

๔. ศิวะราตรี ตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๓ ศิวะราตรี คือ ราตรีแห่งพระศิวะ หรือมหาศิวะราตรีหรือราตรีอันยิ่งใหญ่แห่งพระศิวะ เป็นสัญลักษณ์ของการอภิเษกสมรสของพระศิวะและนางปารวตี ที่ชาวไทยรู้จักกันในนามของพระแม่อูมาหรือเจ้าแม่กาลีการบูชาท่านจะมีตลอด ๒๔ ชั่วโมง เชื่อกันว่าผู้ที่บูชาพระศิวะแล้ว จะได้คู่ที่ชีวิตที่ดีและมีความสุขความเจริญในชีวิต

๔. พระราชพิธีสำคัญพราหมณ์-ฮินดูในไทย

๔.๑ พระราชพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวาย ⁴

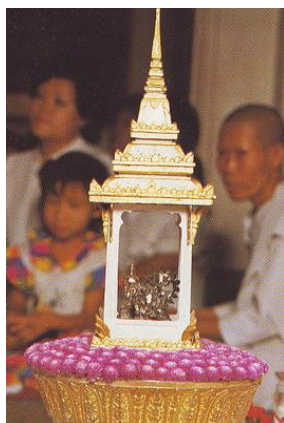
⁴ <http://www.srichinda.com/index.php?mo=๓&art=๑๘๑๔๔๒>

รูปภาพที่ 111 พราหมณ์กำลังประกอบพิธีชำระสิ่งในพระราชพิธีตรียัมปวาย ภายในสถานพระอิศวร
ที่มา : http://swhappiness.blogspot.com/2010/01/blog-post_06.html

ความเป็นมาของพระราชพิธีตรียัมปวาย

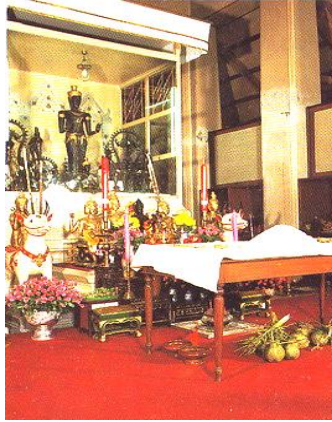
พระราชพิธีตรียัมปวาย เป็นพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นการรับเสด็จพระอิศวรที่จะเสด็จมาเยี่ยมโลกมนุษย์ เป็นเวลา ๑๐ วัน ปัจจุบันประกอบการพระราชพิธีในเทวสถานสำหรับพระนคร ๒ หลัง ได้แก่ สถานพระอิศวร (สถานใหญ่ หรือโบสถ์ใหญ่) สถานพระมหาวิฆเนศวร (สถานกลาง หรือโบสถ์กลาง) โดยมีกำหนดพิธี เริ่มตั้งแต่คณะพราหมณ์ผู้ประกอบ พระราชพิธี เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทาน เทวรูปหลวง ประกอบด้วย พระอิศวร พระอุมา และมหาวิฆเนศ ระหว่างนั้น คณะพราหมณ์ผู้กระทำการสวดบูชาสรรเสริญ และยกอุลูป (การถวายเครื่องบูชาใส่โตก สวดคำถวาย) เป็นการพิเศษทุกคืน โดยมีเครื่องถวายสักการะ ประกอบด้วย ข้าวตอก กล้วย ส้ม เป็นต้น

รูปภาพที่ 111 เทวรูปหลวงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเพื่อเข้าร่วมพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวาย)
ที่มา : <http://www.srichinda.com/index.php?lite=article&qid=181442>

จากนั้น จึงเชิญกระดานแกะสลักรูปพระอาทิตย์ พระจันทร์ พระธรณี ลงวางในหลุม หมายถึง การเชิญเทวดาเหล่านั้นมารับเสด็จ เดิมมีกำหนด วันสำหรับโลกบาลทั้งสี่ (นาลิวิน)กระทำการไล่ชิงข้าถวาย และมีการรำเสนงสาดน้ำเทพมนต์

ปัจจุบัน วันสุดท้ายของพระราชพิธี มีการเชิญเทวรูปขึ้นภัทรบิณฑุกาลศ สังก์ เบญจคัพย์ แล้ว จึงเชิญขึ้นหงษ์ ทำข้าหงษ์ส่งพระเปนเจ้า รุ่งขึ้น เชิญเครื่องบูชาพวกข้าวตอก กล้วย ส้ม เข้าไปถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยการยกอุลูป สวดถวายพระมหากษัตริย์ เช่นเดียวกับหน้าเทวรูป เป็นเสร็จการพระราชพิธี

รูปภาพที่ 11 การจัดเครื่องบูชาพระเป็นเจ้าในพระราชพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวายภายในสถานพระอิศวร เทวสถาน โบสถ์พราหมณ์

ที่มา : <http://www.srichinda.com/index.php?lite=article&qid=181442>

ในรัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพระราชพิธีตรียัมปวายให้พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยตั้งเครื่องบูชา ข้าวตอก กล้วย ส้ม เช่นตั้งหน้าเทวรูปในเทวสถาน และให้ราชบัณฑิต สวดสรรเสริญพระพุทธรูป และยกอุลูปถวายเช่นในเทวสถาน แต่เปลี่ยนคำเป็น การถวายบูชาพระพุทธรูป

แต่เดิมนั้นพระราชพิธีตรียัมปวายจะจัดในเดือนอ้าย(ธันวาคม) ครั้นล่วงเข้าสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์จึงได้เปลี่ยนมาจัดในเดือนยี่ (มกราคม) พิธีนี้ถือเป็นพิธีขึ้นปีใหม่ของพราหมณ์

พิธีโล้ชิงช้าที่มาจากคัมภีร์เฉลิมไตรภพกล่าวไว้ว่าพระอุมาเทวีทรงมีความปริวิตกว่าโลกจะถึงกาลวิบัติ พระนางจึงทรงพนันกับพระอิศวร โดยให้พญานาคชิงตนระหว่างต้นพุทราที่แม่น้ำ แล้วให้พญานาคแกว่งไกวตัวโดยพระอิศวรทรงยืนขาเดียวในลักษณะไขว่ห้าง เมื่อพญานาค ไกวตัว เท้าพระอิศวรไม่ตกลงแสดงว่าโลกที่ทรงสร้างนั้นมั่นคงแข็งแรง พระอิศวรจึงทรงชนะพนัน ดังนั้นพิธีโล้ชิงช้าจึงเปรียบเสาชิงช้าเป็น 'ต้นพุทรา' ช่วงระหว่างเสาคือ'แม่น้ำ' นาลีวันผู้โล้ชิงช้าคือ'พญานาค' โดยมีพระยายืนชิงช้านั่งไขว่ห้างอยู่บนไม้เบญจมาศ

อีกตำนานหนึ่งเชื่อว่า พระพรหมเมื่อสร้างโลกแล้ว ได้เชิญให้พระอิศวรทดสอบความแข็งแรงของโลก พระอิศวรจึงใช้วิธีการเช่นเดียว กันกับข้างต้น ในการทดสอบ คตินี้สอนเรื่องการไม่ประมาท

พิธีโล้ชิงช้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระราชพิธีได้ยกเลิกไปในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ปัจจุบันการประกอบ พระราชพิธีนี้จะกระทำภายในเทวสถานเท่านั้น

นางกระดานกับพระราชพิธีตรียัมปวาย

ในคตินิยมทางศาสนาพราหมณ์นั้นเชื่อว่า พระอิศวรจะเสด็จลงมาเยี่ยมโลกมนุษย์ในช่วงเดือนบุษยามาส (เดือนยี่) ทุกปี เมื่อพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของเสด็จมาก็จะประทานพรให้โลกมนุษย์อยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข พระองค์จะบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่พืชพันธุ์ธัญญาหาร ผืนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล น้ำท่าบริบูรณ์ ดังนั้นจึงได้จัดประเพณีโล้ชิงช้าหรือประเพณีตรียัมปวายขึ้นในเดือนยี่ทุกปี และก่อนที่จะถึงเวลาที่พระอิศวรจะเสด็จมาถึงนั้น ก็จะทำพิธีอัญเชิญเทพสี่องค์ คือ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระธรรณี และพระคงคา มาเตรียมการรองรับเสด็จพระอิศวรก่อนด้วย

ข้าเจ้าหงส์ : การขับกล่อมถวายพระเป็นเจ้าในพระราชพิธีตรียัมปวาย

การข้าหงส์ มีลักษณะการอ่านเวทเป็นทำนองฉันทที่ใช้ขับกล่อมบูชาเทวรูปพระอิศวรหรือเทวรูปพระนารายณ์ ที่ถูกนำไปประดิษฐานอยู่ในบุษบกหงส์รูปร่างคล้ายเปล พร้อมกับแกว่งไกวไปด้วยในพระราชพิธีตรียัมปวาย ตรียัมปวาย จึงเรียกอีกอย่างว่า กล่อมหงส์

ทำนองฉันทกล่อมหงส์มีทั้งหมด ๔ ทำนอง แต่ละทำนองก็มีท่วงทำนองลีลาเฉพาะตัว ผู้ที่เคยได้ฟังมักกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าเป็นลีลาของเสียงอันไพเราะนุ่มนวลยากจะหาฟังจากที่อื่น พราหมณ์ทั้งหลายมักจะกล่าวอ้างว่า ฉันทกล่อมหงส์ดังกล่าวได้รจนามานับเป็นพันๆ ปีก่อนพุทธกาลแล้ว โดยยังคงรักษาท่วงทำนองการออกเสียงของอักษรและพยัญชนะ (เป็นอักษรคุณณ) อย่างโบราณไว้ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าลือต่อกันมาว่า น้ำตาเทียนที่หยดจากเทียนติดตามไฟที่จุดอยู่ที่ปากหงส์ตลอดพิธีที่เรียกกันอย่างติดปากว่า "สี่ฝั่งปากหงส์" เป็นที่ปรารถนาของเหล่าขุนนางข้าราชการ ตลอดจนประชาชนที่เข้าร่วมพิธี เพราะถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถบันดาลให้สำเร็จสิ่งต่างๆ ได้นั่นเอง

การสวดมนุโรย : บทบูชาพระเป็นเจ้าในพระราชพิธีตรียัมปวาย

จากหนังสือเก่าของเทวสถานที่ใช้ในการสวดขณะประกอบพิธีตรียัมปวายในสถานพระอิศวร และสถานพระคเณศคือ “บุชามุโรยโบสถ์ใหญ่” และ “บุชามุโรยโบสถ์กลาง” ตามลำดับ ข้อความที่ปรากฏอยู่ในตำราทั้งสองฉบับ เป็นข้อความเดียวกับที่ปรากฏในบทสวดภาษาทมิฬของคัมภีร์ “ติรุวาจกม” ซึ่งประพันธ์ขึ้นทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย

รูปภาพที่ 11 การสวดมนต์ภายในสถานพระคณศ ที่เรียกว่า “บุขามุไรโยโบสถ์กลาง”

ที่มา : <http://www.srichinda.com/index.php?lite=article&qid=181442>

ตำราที่ชื่อ “เปิดประตูศิวาลัย” ใช้ในการสวดสำหรับเปิดประตูศิวาลัยไกรลาสในตอนต้นของพิธีตรีปัวยและตรีปัวย มีข้อความแบ่งออกเป็นสามบทคือ เปิดประตูศิวาลัย เปิดประตูศิวาลัยตำหนักแก้วไกรลาส และเปิดประตูไกรลาส ซึ่งทั้งหมดก็มีที่มาจากบทสรรเสริญพระศิวะเป็นภาษาทมิฬอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งพราหมณ์ทางอินเดียใต้เรียกว่า “เทวารม” ด้วย

พราหมณ์ในไสวณิกายทางอินเดียใต้ นิยมที่จะสวดมนต์ที่เขียนอยู่ในคัมภีร์ตริวากมควบคู่ไปกับเทวารม ในการบูชาพระศิวะหรือที่คนไทยนิยมเรียกว่า พระอิศวร ภายในศาสนสถานของพระองค์เป็นพิเศษ ทั้งนี้ชาวทมิฬนิยมเรียกชื่อคัมภีร์สำคัญทั้งสองฉบับดังกล่าวรวมเข้าด้วยกันว่า “ตริมุไรโย”

คำว่า “ตริ” เป็นคำที่ชาวทมิฬใช้นำหน้าชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นสิ่งที่ตนเคารพสักการะ ส่วนคำว่า “มุไรโย” แปลว่า คำวิงวอน ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าพราหมณ์ที่เข้ามาในสยามตั้งแต่ดั้งเดิมยังพอจดจำเค้าความแต่เก่าก่อนของต้นฉบับได้บางส่วน จึงเรียกชื่อตำราที่ใช้ในการสวดขณะประกอบพิธีตรีปัวยในสถานพระอิศวรและสถานพระคณศดังกล่าวว่า “บุขามุไรโยโบสถ์ใหญ่ และบุขามุไรโยโบสถ์กลาง” นั่นเอง

ส่วนในพิธีตรีปัวย พราหมณ์ผู้ประกอบพิธีจะใช้หนังสือที่มีชื่อว่า “สวดมนต์สถานพระนารายณ์” ในการสวดประกอบพิธี ข้อความในตำราโบราณฉบับนี้ตัดตอนมาจากบทมนต์ภาษาทมิฬในคัมภีร์ “มาลาอิรทิวย ปุรพณธม” หรือที่เรียกอีกชื่อว่า “ทิวยปุรพณธม” ที่พราหมณ์ไวษณพนิกายในอินเดียใต้ใช้สวดหรือขับร้องบูชาพระวิษณุหรือที่เรียกอีกอย่างว่าพระนารายณ์ในศาสนสถานของพระองค์เช่นเดียวกับที่พราหมณ์สวดบูชาตริมุไรโย

หนังสือ “ปิดประตูศิวาลัย” ที่ใช้ในการสวดตอนปลายพระราชพิธีตรีปัวย-ตรีปัวย นั้น น่าจะเป็นการตั้งชื่อให้รับกับบทเปิดประตูศิวาลัยที่ใช้ในตอนต้นของพิธี ได้ปรากฏคำว่า “เทวะ

เกาะหี” อยู่ที่ตอนปลายของบท คำดังกล่าวอาจจะพร่องมาจาก “ติรุวายโมหี” ที่แปลว่า คำปากอันประเสริฐ โดยถือเป็นคาถาบทหนึ่งในคัมภีร์ทิวายปรมม เช่นเดียวกับข้อความในหนังสือสวดมนุโรยสถานพระนารายณ์

โล้ชิงช้า : พิธีสำคัญในพระราชพิธีตรียัมปวาย

พิธี “โล้ชิงช้า” ได้เริ่มมีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ “เสาชิงช้า” ที่เห็นในปัจจุบันนั้นสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ ๑) เมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๗ มูลเหตุของการสร้างเสาชิงช้าเนื่องมาจาก มีพราหมณ์ชาวเมืองสุโขทัยผู้หนึ่งได้กราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ว่า ตามธรรมเนียมของการประกอบ “พิธีตรียัมปวาย” นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการ “โล้ชิงช้า” ด้วย แต่ด้วยความที่ขณะนั้นเป็นช่วงเวลาที่จะสร้างกรุงเทพฯ เสร็จใหม่ๆ ยังไม่มี “เสาชิงช้า” ให้ประกอบพิธี พระองค์จึงทรงโปรดฯ ให้สร้างเสาชิงช้าขึ้นในบริเวณที่ดินหน้าวัดสุทัศน์เทพวรารามในปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมที่ดินในบริเวณนี้เป็นเพียงป่ารก ยังไม่มีผู้คนอาศัยอยู่มากนัก

รูปแบบที่ 11 เสาชิงช้าซึ่งใช้เป็นที่ประกอบพิธีโล้ชิงช้า อันเป็นพิธีสำคัญในพระราชพิธีตรียัมปวาย

ที่มา : <http://www.srichinda.com/index.php?lite=article&qid=181442>

“พิธีการโล้ชิงช้า” มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน การโล้ชิงช้าก็คือการแสดงการเล่นอันสนุกสนานเพื่อถวายต่อองค์พระอิศวร โดยเป็นการสรรเสริญบูชาคุณของพระองค์เนื่องในวาระที่เสด็จมาเยี่ยมโลกมนุษย์ปีละครั้ง

การกำหนดวันประกอบพิธี “โล้ชิงช้า” นั้นถือนับเอาตามระบบจันทรคติซึ่งตรงกับเดือนอ้าย ขึ้น ๗ ค่ำ ๘ ค่ำ และ ๙ ค่ำ รวม ๓ วัน สำหรับวันแรกและวันสุดท้ายจะเป็นการประกอบพิธีโล้ชิงช้า ส่วนวันที่สองเป็นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียวที่โบสถ์พราหมณ์ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เสาชิงช้าข้างวัดสุทัศน์เทพวราราม

ก่อนเริ่มพิธีโล้ชิงช้าในวันแรก ตอนเช้าจะมีการจัดริ้วขบวนแห่งพระยายืนชิงช้าออกจากวัด ซึ่งแล้วแต่จะกำหนดว่าเป็นวัดใด จากนั้นจึงเคลื่อนขบวนเข้าสู่ปะรำพิธี พระยาจะจุดเทียนชัยส่งไปบูชาที่เทวสถาน ต่อจากนั้นพระยายืนชิงช้าก็จะนั่งเป็นประธานดูนาฬิกาวัน (นักบวชพรามหม์) ขึ้นโล้ชิงช้าจนครบ ๓ กระดาน แล้วจึงเคลื่อนขบวนกลับเข้าวัดเป็นอันเสร็จพิธี และในวันสุดท้ายก็ปฏิบัติเช่นเดียวกับวันแรกทุกประการ

การโล้ชิงช้าเป็นพระราชพิธีที่ปกติจะต้องทำการโล้ชิงช้าหน้าพระที่นั่ง แต่เนื่องจากบางปีพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชภารกิจมากมาย จึงทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งข้าราชการผู้ใหญ่ระดับชั้นพระยามาเป็นผู้แทนพระองค์ในงานพระราชพิธีตรียัมปวาย ตัวแทนที่ทรงตั้งขึ้นนี้จึงเรียกว่า “พระยายืนชิงช้า” ดังนั้นเมื่อถึงวันประกอบพระราชพิธีจึงต้องมีการจัดริ้วขบวนเกียรติยศโดยมีพระยานั่งอยู่บนเสลี่ยงแห่มาตลอดทาง ตามด้วยขบวนของข้าราชการ กระทรวง กรม ต่างๆ ที่ได้รับการจัดแต่งอย่างสวยงามอลังการ

รูปภาพที่ 11 มหาอำมาตย์ตรีพระยาประติพัทธ์ภูบาล (คออยู่เหลล ณ ระนอง)

ขณะเป็นพระยายืนชิงช้าในพระราชพิธีตรียัมปวายในปีมะแม พ.ศ.๒๔๗๔

(ตรงกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ถือเป็นพระยายืนชิงช้าคนสุดท้ายของกรุงรัตนโกสินทร์

ที่มา : <http://www.srichinda.com/index.php?lite=article&qid=181442>

การแต่งตั้งพระยายืนชิงช้าในสมัยนั้นมักแต่งตั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาพรเทพซึ่งอยู่ในตำแหน่งเกษตราธิบดีแต่เพียงผู้เดียว ตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัชกาลที่ ๔ จึงทรงมีพระราชดำริเปลี่ยนแปลงว่า ถ้าเจ้าพระยาพรเทพจะต้องแห่ทุกปีอาจทำให้ขบวนแห่ดูจืดชืด ไม่

ครีกครั้นเท่าที่ควร จึงโปรดฯให้บรรดาข้าราชการผู้ใหญ่ที่ได้รับพระราชทานพานทอง (พระยาพานทอง) ได้มีโอกาสแห่แทนเป็นเกียรติยศกันคนละครั้ง หมุนเวียนไปทุกปี และได้ยึดถือเป็นประเพณีสืบมา

ส่วนการแต่งกายของพระยาอินชิงช้านั้น กำหนดให้นุ่งผ้าเยียรระบับ (เป็นผ้าทอด้วยไหมกับทองแล่ง) วิธีนุ่งนั้นเรียกว่าบ่าวขุน คือมีชายผ้าห้อยอยู่ตรงกลางเบื้องหน้า สวมเสื้อเยียรระบับ คาดเข็มขัด สวมเสื้อครุยและลมพอกเกี้ยว (หมวกยอดแหลมคล้ายชฎา)

สำหรับพิธีการสำคัญของพิธีรียมปวายคือ “การโล้ชิงช้า” ซึ่งผู้ที่ขึ้นไปทำหน้าที่โล้ชิงช้า นั้นเรียกว่า “นาลิวัน” โดยจะเลือกจากพราหมณ์หนุ่มที่มีอายุระหว่าง ๑๘-๒๐ ปี และมีร่างกายแข็งแรง ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี สำหรับแผ่นไม้กระดานนั้นจะชิงโยงลงมาจากคานบนของเสาด้วยเชือก ๘ เส้น ตัวเชือกทำด้วยหนังวัวเผือก โดยถือเคล็ดว่าวัวเป็นพาหนะของพระอิศวร ที่แผ่นกระดานมีรูสำหรับร้อยเชือก ๘ รู มีช่วงระยะห่างเท่าๆ กัน เชือกทั้ง ๘ เส้นนี้ นอกจากจะใช้ผูกติดกระดานแล้ว ยังช่วยยึดเหนี่ยวในขณะโยกตัวมิให้ร่วงหล่น ซึ่งอาจเกิดอันตรายได้ การโล้ชิงช้าจะแบ่งเป็น ๓ ชุด หรือเรียกว่า ๓ กระดาน คือ

กระดานเอก มีเงินรางวัลสูงที่สุดถึง ๑๒ บาท กระดานโท ๑๐ บาท และกระดานตรี ๘ บาท ในแต่ละกระดานจะมี “นาลิวัน” ขึ้นไปโล้โลดโผนถึงครั้งละ ๔ คน รวม ๓ ชุด ๑๒ คน ส่วนเงินรางวัลจะบรรจุในถุงซึ่งแขวนอยู่บนหัวเสาไม้ที่ปักไว้ข้างเสาชิงช้า ก่อนที่ “นาลิวัน” ทั้ง ๔ คน จะขึ้นไปโล้ชิงช้า ทุกคนจะต้องนั่งลงกราบถวายบังคมพระเจ้าอยู่หัว ๓ ลา แล้วจึงสวมหัวนาคโดยสมมติว่าเป็นพญานาค เมื่อขึ้นบนแผ่นกระดานเป็นที่เรียบริ้อยแล้ว พวก “นาลิวัน” ที่อยู่เบื้องล่างจะช่วยกันดึงเชือกให้แผ่นกระดานแกว่งตัวไปมาที่ละน้อยจนแรงขึ้นสูงขึ้นทุกขณะ ส่วน “นาลิวัน” ที่ยืนอยู่บนกระดานเริ่มกระแทกน้ำหนักส่งจังหวะให้เกิดแรงเหวี่ยง จนเมื่อกระดานโยกตัวสูงขึ้นใกล้กับยอดเสาไม้ไผ่ที่ปักลงเงินรางวัล แต่มีกฎเกณฑ์ว่าห้ามใช้มือเอื้อมหยิบ ต้องใช้ปากคาบอย่างเดียว

รูปภาพที่ 11 พิธีโล้ชิงช้าในอดีต

ที่มา : <http://www.srichinda.com/index.php?lite=article&qid=181442>

ดังนั้น คนที่ยืนอยู่หัวกระดานจะต้องยื่นศีรษะคอยคาบถุงเงินออกมา ส่วนคนหลังจะบังคับกระดานให้โยนตัวตรงเป้า ในช่วงนี้จะเป็นนาทีระทึกใจ เพราะผู้ชมที่อยู่เบื้องล่างจะส่งเสียงช่วยลุ้นช่วยเชียร์กันอย่างกึกก้อง เมื่อคาบถุงเงินได้สำเร็จในแต่ละกระดานก็จะมีเสียงโห่ร้องแสดงอาการดีใจดังไปทั่วบริเวณ หลังจากไล่ชิงข้างจนครบ ๓ กระดานแล้ว “พวกนาลิวัน” ทั้ง ๔ คน ก็จะไต่ลงมาข้างล่างเพื่อกราบถวายบังคมพระเจ้าอยู่หัวอีกครั้งหนึ่งตามประเพณี

พระราชพิธีตรียัมปวาย “ไล่ชิงช้า” มาสิ้นสุดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔ โดยมี พระยาปฏิพัทธ์ภูบาล (คอยู่เหล ฌ रणอง) เป็นพระยาอินชิงช้าคนสุดท้ายแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เหตุที่รัชกาลที่ ๗ ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ยกเลิกพระราชประเพณีนี้เป็นเพราะในขณะนั้นสภาพบ้านเมืองประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และการจัดพิธีนี้ในแต่ละครั้งก็ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ทั้งที่ในขณะนั้นประเทศจำเป็นต้องประหยัดงบประมาณแผ่นดิน จึงทรงเห็นสมควรให้ยกเลิกพระราชพิธีตรียัมปวาย “ไล่ชิงช้า” ตั้งแต่นั้นตราจนปัจจุบัน

รายละเอียดพิธีสำคัญในแต่ละวันของพระราชพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวาย ณ เทวสถาน โบสถ์พราหมณ์ กรุงเทพมหานคร

วันที่ ๑

- เวลา ๐๔.๐๐-๐๖.๐๐ น. - ถือนพรต
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. - อ่านพระเวท เปิดประตูเทวาลัย สวดสักการะ (สถานพระอิศวร , พระพิฆเนศวร)

วันที่ ๒

- เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระพิฆเนศวร)

วันที่ ๓

- เวลา ๐๓.๐๐-๐๖.๐๐ น. - เชิญนางกระดานลงหลุม
 เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระพิฆเนศวร)

วันที่ ๔

- เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระพิฆเนศวร)

วันที่ ๕

- เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระพิฆเนศวร)

วันที่ ๖

- เวลา ๐๓.๐๐-๐๖.๐๐ น. - เชิญนางกระดานขึ้น
 เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระพิฆเนศวร)

วันที่ ๗

- เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระพิฆเนศวร)

วันที่ ๘

- เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระพิฆเนศวร)

วันที่ ๙

- เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระพิฆเนศวร)

วันที่ ๑๐

- เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์
 เวลา ๑๕.๐๐ น. - เปิดประตูเทวาลัย (สถานพระนารายณ์)
 เวลา ๑๘.๐๐ น. - อัญเชิญเทวรูป พระอิศวร พระอุมา พระพิฆเนศวร มา
 ประทับ
 เวลา ๒๐.๐๐-๒๔.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระพิฆเนศวร)
 - ช้างงส์ ส่งพระอิศวร (สถานพระอิศวร)
 - อ่าวนพระเวทย์ปิดประตูเทวาลัย (สถานพระอิศวร)

วันที่ ๑๑

- เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์

- คณะพราหมณ์เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ
สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาฯ และสมเด็จพระ
เทพฯ เพื่อถวายอุลูปและเครื่องพิธีฯลฯ

เวลา ๒๐.๓๐-๒๔.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระนารายณ์)

วันที่ ๑๒

เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์

เวลา ๑๘.๐๐ น. - อัญเชิญเทวรูปพระพรหมมาประทับ

เวลา ๒๐.๓๐-๒๔.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระอิศวร,พระนารายณ์)

- ข้าหส์ ส่งพระพรหม (สถานพระอิศวร)

วันที่ ๑๓

เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์

เวลา ๐๙.๐๐-๑๕.๐๐ น. - คณะพราหมณ์เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
เพื่อถวายเครื่องอุลูป และเครื่องพิธี ฯลฯ

เวลา ๒๐.๓๐-๒๑.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระนารายณ์)

วันที่ ๑๔

เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. - ถวายข้าวเวทย์

เวลา ๑๕.๐๐ น. - ลงทะเบียนเด็กตัดจุก

เวลา ๑๖.๐๐ น. - พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เย็น

เวลา ๑๘.๐๐ น. - อัญเชิญเทวรูปพระนารายณ์มาประทับ

เวลา ๒๐.๓๐-๒๔.๐๐ น. - สวดสักการะ (สถานพระนารายณ์)

- ข้าหส์ส่งพระนารายณ์ (สถานพระนารายณ์)

- อ่านประตูประเวทปิดประตูประเวทวาลัย

(สถานพระนารายณ์)

วันที่ ๑๕

เวลา ๐๕.๐๐ น. - เด็กมาพร้อมกันเพื่อเข้าหอตัดจุก

เวลา ๐๕.๔๕ น. - ประกอบพิธีสงฆ์

เวลา ๐๖.๐๐ น. - ได้อรุณประกอบพิธีตัดจุก

เวลา ๐๖.๓๐ น. - ร่วมกันใส่บาตร ถวายภัตตาหารเช้า สมโภชเทวรูป

- เด็กที่มาตัดจุกรับเหรียญพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว

- อัญเชิญเทวรูปพระอิศวร พระอุมา พระพิฆเนศวร พระพรหม และพระนารายณ์ กลับไปประดิษฐานในพระบรมมหาราชวัง

๔.๒ พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ⁵

พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นพระราชพิธี ๒ พิธีรวมกัน คือ พระราชพิธีพืชมงคลอันเป็นพิธีสงฆ์อย่างหนึ่งซึ่งจะประกอบพระราชพิธีวันแรกในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม กับพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญอันเป็นพิธีพราหมณ์ อย่างหนึ่ง ซึ่งจะประกอบพระราชพิธีในวันรุ่งขึ้น ณ มณฑลพิธีสนามหลวง

พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ หรือเรียกสั้นๆ ว่า พิธีแรกนา เป็นพระราชพิธีที่มีมาแต่โบราณตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งในสมัยกรุงสุโขทัยนั้น พระมหากษัตริย์ไม่ได้ลงมือไถเอง เป็นแต่เพียงเสด็จไปเป็นองค์ประธานในพระราชพิธีเท่านั้น

ครั้งถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์ไม่ได้เสด็จไปเป็นองค์ประธานเหมือนกับสมัยกรุงสุโขทัย แต่จะมอบอาญาสิทธิให้โดยทรงทำเหมือนอย่างออกอำนาจจากกษัตริย์ และจะทรงจำศีลเจี๊ยก ๓ วัน ซึ่งวิธีนี้ได้ใช้ตลอดมาถึงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการประกอบพระราชพิธีนี้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ แต่ผู้ทำการแรกนาเปลี่ยนเป็นเจ้าพระยาพหลเทพคู่กันกับการยี่นชิงช้า แต่พอถึงรัชกาลที่ ๓ ให้ถือว่าผู้ยี่นชิงช้าผู้นั้นเป็นผู้แรกนาด้วย ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดมีพิธีสงฆ์เพิ่มขึ้นในพระราชพิธีต่างๆ ทุกพิธี ดังนั้น พระราชพิธีพืชมงคลจึงได้เริ่มมีขึ้นแต่บัดนั้นมา โดยได้จัดรวมกับพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และมีชื่อเรียกรวมกันว่า พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

รูปภาพที่ 11 พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

ที่มา : http://www.culture.go.th/thai/index.php?option=com_content&view=article&id=2666:2014-05-08-12-06-56&catid=37:articles&Itemid=354

⁵ http://www.moac.go.th/ewt_news.php?nid=๘๘๒๒

ความมุ่งหมายอันเป็นมูลเหตุให้เกิดมีพระราชพิธีนี้ขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชาธิบายไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่อง พระราชพิธีสิบสองเดือน ว่า "การแรกนาที่ต้องเป็นธุระของผู้ซึ่งเป็นใหญ่ในแผ่นดิน เป็นธรรมเนียมมีมาแต่โบราณ เช่น ในเมืองจีนสี่พันปีล่วงมาแล้ว พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงลงไถนาเองเป็นคราวแรก พระมหากษัตริย์ไทยส่วนจดหมายเรื่องราวอันใดในประเทศสยามที่มีปรากฏอยู่ในการแรกนาก็มีอยู่เสมอเป็นนิจไม่มีเวลาว่างเว้น ด้วยการซึ่งเป็นใหญ่ในแผ่นดินลงมือทำเองเช่นนี้ ก็เพื่อจะให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎร ชักนำให้มีความหมั่นในการที่จะทำนา เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะได้อาศัยเลี้ยงชีวิตทั่วหน้า เป็นต้นเหตุของความตั้งมั่นและความเจริญไพบูลย์แห่งพระนครทั้งปวง แต่การซึ่งมีพิธีเจือปนต่างๆ ไม่เป็นแต่ลงมือไถนาเป็นตัวอย่างเหมือนอย่างชวานาทั้งปวงลงมือไถนาของตนตามปกติก็ด้วยความหวาดหวั่นต่ออันตราย คือ น้ำฝนน้ำท่ามากไปน้อยไปด้วงเพลี้ยและสัตว์ต่างๆ จะบังเกิดเป็นอันตรายไม่ให้ได้ประโยชน์เต็มภาคภูมิ และมีความปรารถนาที่จะให้ได้ประโยชน์เต็มภาคภูมิเป็นกำลัง จึงต้องหาทางที่จะแก้ไขและหาทางที่จะอุดหนุนและที่จะเสียหายให้รู้ล่วงหน้า จะได้เป็นที่มั่นอกมั่นใจโดยอาศัยคำอธิษฐานเอาความสัตย์เป็นที่ตั้งบ้าง ทำการซึ่งไม่มีโทษนับว่าเป็นการสวัสดิมงคลตามซึ่งมาในพระพุทธศาสนาบ้าง บูชาเช่นสรวงตามที่มาทางไสยศาสตร์บ้าง ให้เป็นการช่วยแรงและเป็นที่ยึดใจตามความปรารถนาของมนุษย์ซึ่งคิดไม่มีที่สิ้นสุด"

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความมุ่งหมายของพิธีแรกนาอยู่ที่จะทำให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรเพื่อชักนำให้มีความมั่นใจในการทำนา แม้จะเป็นความจำเป็นสำหรับบ้านเมืองในสมัยโบราณอย่างไร ถึงปัจจุบันนี้คงเป็นอยู่อย่างนั้น เพราะการเกษตรซึ่งมีการทำนาเป็นหลักนั้น เป็นสิ่งสำคัญแก่ชีวิตความเป็นอยู่และการเศรษฐกิจของประเทศทุกสมัย

ส่วนพิธีกรรมนอกเหนือจากการทำให้เป็นตัวอย่างตามที่ทรงจำแนกไว้ ๓ อย่าง โดย ๒ อย่างแรกที่ว่า "อาศัยคำอธิษฐานเอาความสัตย์เป็นที่ตั้งบ้าง ทำการซึ่งไม่มีโทษนับว่าเป็นการสวัสดิมงคลตามซึ่งมาในพระพุทธศาสนาบ้าง" นั้น ทรงหมายถึงพิธีพืชมงคลอันเป็นพิธีสงฆ์ที่กระทำ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ส่วนอีกอย่างหนึ่งที่ว่า "บูชาเช่นสรวงตามที่มาทางไสยศาสตร์บ้าง" นั้น ทรงหมายถึง พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ อันเป็นพิธีพราหมณ์

พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นพิธีการเพื่อความเป็นสิริมงคลและบำรุงขวัญเกษตรกร กำหนดจัดขึ้นในเดือนหกของทุกปี ซึ่งระยะนี้เป็นระยะเหมาะสมที่จะเริ่มต้นการทำงานอันเป็นอาชีพหลักของประชาชนคนไทย แต่ไม่ได้กำหนดวันที่แน่นอนไว้เหมือนกับวันในพระราชพิธีอื่น ส่วนจะเป็นวันใดในเดือนหกหรือเดือนพฤษภาคมที่มีฤกษ์ยามที่เหมาะสมต้องตามประเพณีก็ให้จัดขึ้นในวันนั้น

การจัดงานพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ได้กระทำเต็มรูปแบบประเพณีครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ แล้วก็ว่างวันไปจนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ฟื้นฟูพระราชประเพณีนี้ขึ้นใหม่ และได้กระทำติดต่อกันมาทุกปีจนถึงปัจจุบันด้วยเห็นว่าเป็นการรักษาพระราช

ประเพณีอันดีงาม มีผลในการบำรุงขวัญและจิตใจของคนไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์พระ
ประมุขปัจจุบันทรงมีพระราชกระแสให้ปรับปรุงพิธีการบางอย่างให้เหมาะสมกับยุคสมัย และเสด็จพระ
ราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในพระราชพิธีนี้ทุกปีสืบมาได้ขาด

เมื่อได้มีการฟื้นฟูพระราชประเพณีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญขึ้นมาในระยะแรกนั้น พระยาแรก
นา ได้แก่ อธิบดีกรมการข้าวโดยตำแหน่ง สำหรับเทพีทั้งสี่พิจารณาคัดเลือกจากภริยาข้าราชการชั้น
ผู้ใหญ่ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายหลังพระยาแรกนา ได้แก่ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
โดยตำแหน่ง ส่วนผู้ที่มาทำหน้าที่เป็นเทพีคู่หาบทองและคู่หาบเงินนั้น ได้ทำการพิจารณาคัดเลือกจาก
ข้าราชการหญิงโสดในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีตำแหน่งตั้งแต่ข้าราชการพลเรือนสามัญชั้น
โทขึ้นไป

พระราชพิธีพืชมงคลเป็นพิธีทำขวัญพืชพันธุ์ธัญญาหาร ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
อธิษฐานเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารแห่งราชอาณาจักรไทย ชาวนั้นถือว่าเป็นอาหาร
หลักของประชาชนในภาษาบาลีเรียกว่า บุพพัตถะ หรือบุพพัตถะ หรือบุพพัตถชาติ ส่วนพืชอื่น ๆ ที่
เป็นอาหารเรียกว่า อปรัตถะ หรืออปรัตถชาติ หมายถึง พืชจำพวกถั่ว เป็นต้น ถ้าเรียกควบทั้งสองอย่าง
ก็เรียกว่า บุพพัตถะปรัตถชาติ ที่หมายถึงพืชที่เป็นอาหารทุกชนิด

บุพพัตถะปรัตถชาติที่นำเข้าพิธีพืชมงคลนั้น เป็นข้าวเปลือกมีทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว
นอกจากนี้ยังมีเมล็ดพืชต่างๆ รวม ๔๐ อย่าง แต่ละอย่างบรรจุถุงผ้าขาวกับเปลือกมันต่างๆ พันธุ์พืชเหล่านี้
เป็นของปลูกงอกได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีข้าวเปลือกที่หว่านในพิธีแรกนาบรรจุกระเช้าทองคู่หนึ่งและ
เงินคู่หนึ่ง เป็นข้าวพันธุ์ดีที่โปรดให้ปลูกใน สวนจิตรลดา และพระราชทานมาเข้าพิธีพืชมงคล พันธุ์ข้าว
พระราชทานนี้จะใช้หว่านในพระราชพิธีแรกนาส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งที่เหลือทางการจะบรรจุของแล้ว
ส่งไปแจกจ่ายแก่ชาวนาและประชาชนในจังหวัดต่างๆ ให้เป็นมิ่งขวัญและเป็นสิริมงคลแก่พืชผลที่จะ
เพาะปลูกในปีนี้

อนึ่ง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นต้นมา คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้วันพระราชพิธี
พืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญนี้เป็นวันเกษตรกรประจำปีอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้มีอาชีพทาง
การเกษตรพึงระลึกถึงความสำคัญของการเกษตร และร่วมมือกันประกอบพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระ
นังคัลแรกนาขวัญเพื่อเป็นสิริมงคลแก่อาชีพของตน ทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจของ
ประเทศชาติ จึงได้จัดงานวันเกษตรกรควบคู่ไปกับงานพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ
ตลอดมา

ช่วงเวลาของพระราชพิธี

ประมาณเดือนหกของทุกปี

ความสำคัญ

เป็นพระราชพิธีเก่าแก่ที่แสดงถึงการเริ่มต้นฤดูทำนา ซึ่งจะเป็นแบบอย่างและเสริมสร้างให้เกิดขวัญกำลังใจ รวมทั้งเสริมมงคลแก่เกษตรกรไทย

ขั้นตอนพิธีกรรม⁶

พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญประกอบด้วย ๒ พิธีรวมกัน คือ

๑. **พระราชพิธีพืชมงคล** เป็นพระราชพิธีทางสงฆ์ กระทำกันในวันแรก ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีขั้นตอนพิธีที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑.๑ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังอัญเชิญพระพุทธรูปประจำรัชกาลต่าง ๆ รวมทั้งรัชกาลปัจจุบัน และเทวรูปองค์สำคัญมาตั้งบนม้าหมูในธรรมมาสน์ศิลา หน้าฐานชุกชีพุทธรูปบัลลังก์บุษบก พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ใต้ธรรมมาสน์ศิลาเป็นกระบุงเงิน กระบุงทองอย่างละคู่ ซึ่งบรรจุข้าวเปลือกพันธุ์ดี และถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ เช่น ผักกาด ข้าวโพด แตงกวา ถั่ว ฯลฯ

๑.๒ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งพระยาแรกนา แต่งกายเครื่องแบบครึ่งยศ ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเทพีทั้ง ๔ แต่งกายชุดไทย ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จุดธูปเทียนบูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร แล้วไปนั่งที่เก้าอี้เฝ้า

๑.๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรและพระพุทธรูปสำคัญ พระราชาคณะถวายศีลจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระสุหร่ายถวายดอกไม้บูชาแก่พระพุทธรูปคันธารราษฎร์ ทรงอธิษฐานเพื่อความสมบูรณ์แห่งพืชผลของราชอาณาจักรไทย

๑.๔ หัวหน้าพราหมณ์อ่านประกาศพระราชพิธีพืชมงคล พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์

๑.๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงหลั่งน้ำสังข์ พระราชทานใบมะตูม ทรงเจิมพระราชทานธำมรงค์กับพระแสงปฏิมาแก่พระยาแรกนา ส่วนเทพีทั้ง ๔ ทรงหลั่งน้ำสังข์พระราชทานใบมะตูม ทรงเจิม พนักงานประโคมฆ้องชัย

๑.๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก

⁶ <http://www.prapayneethai.com/พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ>

๒. พระราชพิธีจรตพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นพิธีพราหมณ์ กระทำกันในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ณ มณฑลท้องสนามหลวง ซึ่งจัดตั้งโรงพิธีประดิษฐานเทวรูปสำคัญ เช่น พระอิศวร พระพรหม ะนารายณ์ ฯลฯ มีขั้นตอนพิธีสำคัญตามลำดับดังนี้

๒.๑ พระยาแรกนาพร้อมด้วยเทพีทั้งแต่งกายตามแบบประเพณีโบราณ เดินทางออกจากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ไปยังมณฑลพิธีสนามหลวง

๒.๒ พระยาแรกนาเข้าสู่โรงพิธี จุดธูปเทียนบูชาเทวรูปสำคัญ หัวหน้าพราหมณ์หลังน้ำสังข์ที่มีมือ และให้โคมระย้าแก่พระยาแรกนาและเทพีทั้ง ๔

๒.๓ พระยาแรกนาตั้งสัตยาธิษฐาน หยิบฝ้านุ่งแต่งกายหรือเสี่ยงท่ายฝ้านุ่ง โดยการสอดมือหยิบฝ้านุ่งที่วางเรียงรายอยู่ใต้ผ้าคลุม ซึ่งมีฝ้านุ่งรวม ๓ ผืน คือ ขนาดกว้าง ๔ คืบ ๕ คืบ และ ๖ คืบ เมื่อพระยาแรกนาหยิบได้ฝ้านุ่งผืนใด จะสวมฝ้านุ่งนั้นทับลงบนฝ้านุ่งเดิม คำพยากรณ์ของฝ้านุ่งเสี่ยงท่ายมีดังนี้

ผ้า ๔ คืบ พยากรณ์ว่าน้ำจะมาก นาที่ดอนสมบูรณ์ นาที่ลุ่มเสียหายบ้าง

ผ้า ๕ คืบ พยากรณ์ว่าน้ำมีปริมาณพอดี นาที่ดอนเสียหายบ้าง

น้ำที่ลุ่มสมบูรณ์

ผ้า ๖ คืบ พยากรณ์ว่าน้ำน้อย นาที่ดอนเสียหายบ้าง นาที่ลุ่มสมบูรณ์

๒.๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในพระราชพิธีพระยาแรกนาเข้ากราบถวายบังคม ๓ ครั้ง และเดินเข้าสู่ลานแรกนาเพื่อเจิมคันไถ เจิมพระโค

๒.๕ ถึงเวลามงคลอุทุมฤกษ์ โหระหวางลั่นฆ้องชัย พราหมณ์เชิญเทวรูปเดินนำหน้าพระโค ตามด้วยพระยาแรกนาเดินไถตะโดยรี ๓ รอบ โดยขวาง ๓ รอบ พร้อมทั้งหว่านธัญญาพืชจากกระบุงเงิน กระบุงทองของเทพีทั้ง ๔ ลงบนดิน จากนั้นไถกลับอีก ๓ รอบ

๒.๕ พระยาแรกนาและเทพีทั้ง ๔ เดินกลับไปท่โรงพิธีพราหมณ์ เจ้าพนักงานปลดพระโคออกจากแอก พราหมณ์จัดวางอาหารเสี่ยงท่าย ๗ สิ่ง คือ ข้าวเปลือก ข้าวโพด ถั่ว งา เหล้า น้ำ หญ้า เมื่อพระโคกินสิ่งใด โหระหวางจะถวายคำพยากรณ์

๒.๖ เจ้าหน้าที่อ่านรายชื่อเกษตรกรผู้ชนะเลิศการประกวดข้าว เพื่อเบิกตัวเข้ารับพระราชทานโล่เกียรติคุณ

๒.๗ พระยาแรกนาและเทพีทั้ง ๔ ขึ้นรถยนต์หลวงจากมณฑลพิธีสนามหลวง ไปยังแปลงนาทดลองในพระราชฐานสวนจิตรลดา หว่านพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ลงในแปลงนาทดลอง สำหรับนำไปใช้ในงานพระราชพิธีพืชมงคลจรตพระนังคัลแรกนาขวัญของปีต่อไป

สาระสำคัญ

พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ถือเป็นพระราชพิธีเก่าแก่ที่กระทำต่อเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ จนถึง พ.ศ.๒๔๗๙ วางเว้นไประยะหนึ่งจนถึง พ.ศ.๒๕๐๓ คณะรัฐมนตรีมีมติฟื้นฟูพระราชพิธีนี้ขึ้นใหม่อีกครั้ง และทำสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๙ เป็นต้นมา คณะรัฐมนตรีลงมติให้วันพระราชพิธีพืชมงคลแรกนาขวัญเป็นวันเกษตรกรประจำปี

ในสมัยโบราณพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลเป็นพิธีเฉพาะทางพราหมณ์เท่านั้น ต่อมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้เพิ่มพิธีทางสงฆ์ด้วย ปัจจุบันยังคงยึดถือตามแบบธรรมเนียมการปฏิบัติโบราณ มีการดัดแปลงบางส่วนเพื่อให้เหมาะสมกับสมัยนิยม เช่น พระราชพิธีพืชมงคลเพื่อทำขวัญพืชพันธุ์ต่าง ๆ ด้วยพิธีทางสงฆ์ จะทำกันที่ท้องสนามหลวง ส่วนพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญทำที่ทุ่งสัมปอญนอกเขตพระนครหรือที่อื่น ๆ บ้าง แต่ในปัจจุบันพระราชพิธีพืชมงคลทำที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญทำที่ท้องสนามหลวง เป็นต้น

เป้าหมายสำคัญของการประกอบพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เพื่อเป็นการทำขวัญและเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย และเกษตรกรรมก็เป็นอาชีพหลักของคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนั้นประเพณีไทยหลายอย่างมักเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญจึงถือว่าเป็นสิริมงคลแก่พืชผลที่จะเพาะปลูกประจำปี

กำหนดเวลาการประกอบพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ทำกันประมาณเดือนหกของทุกปี เพราะเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมในการเริ่มต้นทำนาในประเทศไทย แต่ไม่มีการกำหนดวันที่แน่นอน เนื่องจากต้องพิจารณาฤกษ์ยามที่เหมาะสมในแต่ละปี

๔.๓ พระราชพิธี "ไล่เรือเกลิงพิธีตรียัมพวาย"

พระราชพิธีเดือนอ้ายตามที่ปรากฏในกฎมณเฑียรบาลว่า "ไล่เรือเกลิงพิธีตรียัมพวาย" พิธีนี้เป็นพิธีไล่น้ำ หรือจะให้น้ำลดเร็ว ๆ เพื่อให้การเกี่ยวข้าวได้สะดวกและได้ผลดี แต่ไม่ได้จัดทำสม่ำเสมอทุกปี มักทำในปีที่น้ำลดเท่านั้น ในพิธีนี้ขบวนแห่คล้ายเสด็จพระราชดำเนินพระภูริ และให้เอกลักษณ์หรือราชบัณฑิตอ่านคำประกาศตั้งสัตยาธิษฐาน นมัสการพระรัตนตรัยเทพยดา และพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งนับเป็นสมมติเทพยดา แล้วอ้างความสัตย์ซึ่งมีต่อเทพยดาทั้งสาม คือ วิสุทธิเทพยดา อุปาติกเทพยดา และสมมติเทพยดา ขอให้บันดาลให้น้ำลดลง

รูปภาพที่ 112 พระราชพิธีไล่เรือ

ที่มา : <https://blog.eduzones.com/poonpreecha/91666>

พระราชพิธีไล่เรือ⁷ ในเดือนอ้ายนั้นมีมาตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประกอบขึ้นเพื่อต้องการให้น้ำลตเร็ว ๆ เพราะในเดือนต่อไปถือว่าเป็นการเข้าฤดูเพราะปลูก เป็นที่ทราบกันว่า สภาพทางภูมิศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยามีแม่น้ำล้อมลอบถึง ๓ สายด้วยกัน แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำทั้ง ๓ นี้ให้คุณให้โทษพร้อมกันกล่าวคือ เมื่อเกิดศึกสงครามล้อมกรุง ชาวกรุงศรีอยุธยาจะใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโดยการใช้ด่านข้าศึกครั้งล้อมกรุง เมื่อน้ำขึ้นมาข้าศึกต้องหนีน้ำกลับไปยังกรุงของตนเพื่อรอ น้ำลตในครั้งต่อไป นับว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่สำคัญในการป้องกันกรุงศรีอยุธยา อีกทั้งยังเป็นเส้นทางสำคัญในการคมนาคมขนส่ง ทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองท่าสำคัญในภูมิภาคนี้ ที่ให้โทษคือ ถ้าฤดูน้ำหลากครั้งไหนมีน้ำมากจนไม่สามารถระบายออกได้ จะสร้างความเสียหายให้แก่การเก็บเกี่ยว ดังนั้น ในสมัยอยุธยาจึงได้มีพิธีกรรมไล่เรือขึ้นมาเพื่อให้น้ำลตเร็ว ๆ

พระราชพิธีไล่เรือมิได้ประกอบขึ้นทุกปี เพราะถ้าปีไหนน้ำไม่มากก็ไม่ต้องประกอบพิธี มีกฎหมายตราลครังกรุงศรีอยุธยาว่าในการประกอบพิธีนั้น พระเจ้าแผ่นดิน พระอัครมเหสี พระเจ้าลูกยาเธอ หลานเธอและพระสนม แต่งอย่างเต็มยศโบราณลงเรือพระที่นั่ง มีพระยามหาเสนาตีฆ้อง เสด็จไปตามลำน้ำ โดยสมมติพระเจ้าแผ่นดินเป็นเทพยดา โดยขอให้น้ำถอยลงไป แล้วทำการเชิญพระพุทธรูปมากรลงเรือพระที่นั่ง แล้วมีเรือสำหรับพระสงฆ์ตามหลัง เรือรำหนึ่งมีพระราชอาคัน ๑ รูป มีฐานที่นั่ง ๒ ข้าง ตรงกลางตั้งเครื่องนมัสการทำการสวดคาถาหล่อพระชัยเป็นคาถาไล่ น้ำ (บางครั้งจึงเรียกพิธีไล่เรือว่าเป็นพิธีไล่ น้ำด้วย) ในขณะที่ลงเรือกลับมายังประตูชัยกระทำพิธี เมื่อเสร็จพิธีไล่เรือ จะประกอบพิธีตรียัมปวาย ? ตรีปวาย อันพิธีเกี่ยวเนื่องกันมา กล่าวคือ พิธีไล่เรือกระทำเพื่อน้ำลต พิธีตรียัมปวาย ? ตรีปวาย เป็นพิธีเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ การเก็บเกี่ยว และการเตรียมตัวเพาะปลูกต่อไป

⁷ <https://www.gotoknow.org/posts/๔๔๙๓๕๘>

ในครั้งกรุงรัตนโกสินทร์ได้กระทำพิธีนี้เพียง ๒ ครั้ง คือรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๓ การทำพิธีนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปประชุมกันที่วัดท้ายเมือง แขวงเมืองนนทบุรี มีอาลักษณ์อ่านคำประกาศตั้งสัจยธาฐาน นมัสการพระรัตนตรัย เทพยาดารวมทั้งพระเจ้าแผ่นดิน (สมมติเทพ) แล้วอ้างความสัตย์ ซึ่งได้นับถือต่อเทพยดาทั้งสามคือ วิสุทธิเทพยดา อุปปาติกเทพยดา และสมมติเทพยดา ขอให้น้ำลดลงไปตามประสงค์ พระพุทธรูปที่ใช้ในพระราชพิธีเดิมมีแต่ชื่อพระชัย พระคันธารราษฎร์ ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นพระห้ามสมุทร การทำพิธีคล้ายเสด็จพระราชดำเนินพระภูมิน

พิธีนี้ล้มเลิกไปครั้งรัชกาลที่ ๕ เป็นการถาวร จะประกอบแต่พระราชพิธีตรียมปวาย - ตรีปวายเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะชัยภูมิของกรุงรัตนโกสินทร์นั้นอยู่สูงกว่าระดับน้ำพอสสมควรจึงไม่ต้องเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมอย่างครั้งกรุงศรีอยุธยา

สรุป

พราหมณ์เข้ามาในประเทศไทยก่อนสมัยสุโขทัยโดยผ่านมาทางเขมรทางลุ่มน้ำเจ้าพระยาและทางใต้ ศาสนาพราหมณ์คือ ศาสนาฮินดูดั้งเดิม ชาวอินเดียได้เข้ามาพร้อมกับศาสนาฮินดู โดยเฉพาะในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ คัมภีร์ดั้งเดิมของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู คือคัมภีร์พระเวท แปลว่า ความรู้มาจากพระเจ้าพระเจ้าผู้ประเสริฐ คือ พรหม คัมภีร์พระเวทจึง เป็นคำสอนของพระเจ้า มีเทพเจ้าทั้งหลายเป็นที่เคารพนับถือ เช่น พระอัคนีเทพ พระอินทรเทพ พระอัศวินเทพ สิวตรีเทพ สุริยเทพ วรุณเทพ อูสาเทพ โสมนเทพ วิษณุเทพ เป็นต้น ชาวฮินดูเลือกบูชาเทพองค์หนึ่งองค์ใดที่ตนเองเคารพนับถือเป็นพิเศษ

ประเทศไทยมีเทวสถานโบสถ์พราหมณ์หลายแห่ง เช่น โบสถ์พระอิศวร โบสถ์พระพิฆเนศ โบสถ์พระนารายณ์ โบสถ์เทพมณเฑียร โบสถ์พระแม่อุมาเทวี วัดวิชฌ เป็นต้น ทั้งหมดตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร หลายแห่งก่อตั้งมาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พราหมณ์มีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมทั้งของหลวงและของราษฎร์ ในพระราชพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เป็นต้น นอกนั้นมีพิธีซึ่งราษฎร์ทั่วไปก็กระทำโดยมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีให้ โดยเฉพาะพิธีที่เกี่ยวกับขวัญ เช่น พิธีทำขวัญเดือนโกนผมไฟ พิธีโกนจุก พิธีสมรส พิธีศพ พิธีตั้งศาลพระภูมิ เป็นต้น

พิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเองมีอยู่ประจำเกือบทุกเดือน นอกนั้นก็มีการประกอบ ศาสนกิจเป็นประจำทุกวัน ด้วยการสวดมนต์การบูชาพระเจ้าโดยการร้องเพลงสดุดีพระองค์ ชาวฮินดูถือว่า ดนตรี การขับร้อง และการเต้นรำเป็นสิ่งที่พระเจ้าทรงโปรดปรานเป็นพิเศษ ชาวฮินดู

ซึ่งเข้ามาในประเทศไทยระยะร้อยปีเศษมานี้ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้า จึงทำมาค้าขายในสังคมเหมือนพ่อค้า
ทั่วไปเป็นหลัก